

I. gimnazija v Celju

Kajuhova 2

3000 Celje

DOUBLESPEAK

Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

Raziskovalna naloga s področja psihologije

Avtor: Martin Matvoz, 4. letnik

Mentorja: Lilijana Hindel, prof. psih.

Edvard Matvoz, univ. dipl. psih.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2022

DOUBLESPEAK

Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

Avtor: Martin Matvoz, 4. letnik

Mentorja: Lilijana Hindel, prof. psih.

Edvard Matvoz, univ. dipl. psih.

Področje: psihologija

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2022

ZAHVALA

Najprej bi se rad zahvalil svojim mentorjema, saj sta mi dajala napotke za raziskovalno delo, me usmerjala in mi svetovala, kako nalogo oblikovati. Pomagala sta mi tudi pri obdelavi podatkov in širjenju ankete med populacijo.

Rad bi se zahvalil vsem anketirancem, ki so rešili anketo in jo delili naprej, saj brez njih ta raziskava ne bi bila mogoča.

Zahvaljujem se tudi profesorici Juani Robida za lektoriranje naloge.

Kazalo vsebine

Kazalo vsebine	4
Kazalo tabel	6
Kazalo grafikonov.....	6
Kazalo enačb	6
Slovar izrazov	7
Povzetek.....	9
Abstract.....	9
1 Uvod	10
1.1 Cilji naloge	10
1.2 Hipoteze	10
1.3 Metodologija	10
1.3.1 Anketa.....	10
1.3.2 Populacija.....	11
1.3.3 Predstavitev pojmov, napisanih v osnovnem govoru in doublespeaku	11
1.4 Statistična obdelava.....	12
1.4.1 Stopnja povezanosti ocen grobosti v osnovnem govoru in v doublespeaku.....	12
1.4.2 Pomembnost razlik korelacijskih koeficientov	13
2 Doublespeak – dvojni govor.....	14
3 George Orwell in 1984	14
3.1 Newspeak – novorek	14
3.2 Doublethink – dvoumje.....	15
4 Specifične oblike	15
4.1 Napihnjjen jezik	15
4.2 Dvojni govor grafov	15
4.3 Žargon	15
4.4 Govoričenje	16
5 Rezultati.....	17
5.1 Hipoteza 1: Doublespeak zavaja ljudi v nerazumevanje ali nasprotno razumevanje pojma v osnovnem govoru	17
5.2 Hipoteza 2: Doublespeak zavaja bolj, dlje kot je opis v doublespeaku pomensko oddaljen od opisa v osnovnem govoru	19
5.2.1 Prva skupina.....	19
5.2.2 Druga skupina	22
5.2.3 Tretja skupina.....	25

DOUBLESPEAK – Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

5.2.4	Pomembnost razlik korelacijskih koeficientov med skupinami	27
5.2.5	Pomembnost razlik korelacijskih koeficientov znotraj posamezne skupine.....	27
5.3	Hipoteza 3: Doublespeak zavaja ljudi ne glede na starost	29
5.4	Hipoteza 4: Poznavanje pomena in razumevanje pojma doublespeak preprečuje zavajanje.....	33
6	Izvillečki	39
6.1	Hipoteza 1: Doublespeak zavaja ljudi v nerazumevanje ali nasprotno razumevanje pojma v osnovnem govoru	39
6.2	Hipoteza 2: Doublespeak zavaja bolj, dlje kot je opis v doublespeaku pomensko oddaljen od opisa v osnovnem govoru	39
6.3	Hipoteza 3: Doublespeak zavaja ljudi ne glede na starost	39
6.4	Hipoteza 4: Poznavanje pomena in razumevanje pojma doublespeak preprečuje zavajanje.....	39
7	Zaključki.....	40
	Seznam literature	41
	Priloga 1: Anketni vprašalnik o poznavanju doublespeaka	42
	Priloga 2: Izjava mentorja.....	46

Kazalo tabel

Tabela 1: Pojmi, napisani v dvojnem govoru in osnovnem govoru	11
Tabela 2: Stopnje povezanosti spremenljivk	13
Tabela 3: Rezultati korelacijskih koeficientov za stopnjo povezanosti pojmov	17
Tabela 4: Navzkrižna tabela t-testov prve skupine	28
Tabela 5: Navzkrižna tabela t-testov druge skupine	28
Tabela 6: Navzkrižna tabela t-testov tretje skupine	28
Tabela 7: Povezanost glede na starost	30
Tabela 8: Stopnje povezanosti skupin glede na poznavanje pojma doublespeak	33
Tabela 9: Vrednosti r oseb, ki vedo, kaj je doublespeak	36
Tabela 10: Vrednosti r oseb, ki ne vedo, kaj je doublespeak, a so zanj že slišale	36
Tabela 11: Vrednosti r vseh skupin	37
Tabela 12: Vrednosti t-testov vseh skupin	37

Kazalo grafikonov

Grafikon 1: Brezposelnost	19
Grafikon 2: Smrt	20
Grafikon 3: Zasvojenost	20
Grafikon 4: Umor	21
Grafikon 5: Odpustitev	22
Grafikon 6: Vbodna rana	23
Grafikon 7: Bombardiranje	23
Grafikon 8: Usmrtitev	24
Grafikon 9: Mučenje	25
Grafikon 10: Kanibalizem	26
Grafikon 11: Mafijec	26
Grafikon 12: Starostna razporeditev	29

Kazalo enačb

Enačba 1: Korelacijski koeficient	12
Enačba 2: Korelacijski koeficient velikih skupin	12
Enačba 3: T-test	13

Slovar izrazov

Anketa – postopek zbiranja podatkov, pri katerem postavljamo izbranim osebam v vzorcu vprašanja, ki se nanašajo na podatke, ki jih želimo zbrati. Glede na način izvajanja poznamo: osebno, telefonsko, poštno in spletno anketiranje. (1)

Dvoumje – dvoumno, dvosmiselno izražanje. (2)

Evfemizem – beseda, pomen ali zveza, s katero se izognemo neprijetnemu, včasih tudi neprimernemu izrazu. (3)

Perasonov korelacijski koeficient – meri stopnjo linearne povezanosti med statističnima spremenljivkama. (4 str. 86)

Novorek – način izražanja, s katerim se uvajajo nove besede, besedne zveze za že znane pomene, navadno omogoča prikrivanje namere govorečega. (5)

T-test – statistična vrednost, ki ugotavlja, v kolikšni meri obstaja bistvena razlika med osnovnimi karakteristikami dveh skupin podatkov, ki sta lahko povezani v določenih značilnostih. (6)

DOUBLESPEAK – Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

»Dvouvje pomeni imeti v mislih hkrati dve nasprotujoči si prepričanji in obe sprejemati kot resnični.«

(George Orwell, 1948)

Povzetek

Doublespeak ali dvojni govor je oblika govora, pri katerem govorec z načrtno izbiro besed skuša situacijo ali dogodek opisati tako, da sledi njegovi naraciji. Večina ljudi se sploh ne zaveda, da jih govorci s takšno obliko govora zavajajo. Večinoma se ta oblika govora uporablja v marketinške, politične in vojaške namene.

V svoji nalogi sem želel raziskati, v kolikšni meri so ljudje s tem pojmom seznanjeni, v kolikšni meri lahko pojem, zapisan v doublespeaku, vpliva na samo percepcijo pojma, kako se to odraža glede na starostne skupine in ali samo poznavanje tega pojma vpliva na stopnjo zavajanja.

S pomočjo dokumentov, literature in ankete sem ugotovil, da doublespeak ljudi ne zavaja vedno v nasprotno razumevanje pojma. To je odvisno med drugim od starosti in od tega, koliko je pomen pojma, zapisanega v osnovnem govoru, oddaljen od pojma, zapisanega v doublespeaku, poznavanje pojma samega pa pri tem nima vpliva.

Ugotovil sem, da večina anketirancev še ni slišala za ta pojem, prav tako pa so pojmi, ki so bili v doublespeaku pomensko zelo oddaljeni od različice v osnovnem govoru, zavedli veliko večino ljudi, zato menim, da bi bilo treba to področje še dodatno raziskati in raziskavo razširiti na večje število ljudi.

Ključne besede: doublespeak, zavajanje, laž, resnica

Abstract

Doublespeak or double speech is a form of speech in which the speaker, by a deliberate choice of words, tries to describe a situation or event in such a way that it follows the speaker's narrative. Most people are not even aware that speakers are misleading them with this form of speech. It is mostly used for marketing, political and military purposes.

In my thesis, I wanted to explore the extent to which people are familiar with this concept, the extent to which a concept, written in doublespeak, can affect the perception of the concept itself, how it is reflected in terms of age groups and whether knowledge of this concept affects the level of deception.

With the help of documents, literature and a survey, I have found that doublespeak does not always mislead people into the misunderstanding of the concept. This depends, amongst other things, on age and how far the meaning of the term, written in basic speech, is from the term, written in doublespeak, bearing in mind that knowledge of the concept of doublespeak has no influence on this.

I found that most respondents have not yet heard of this concept, and the concepts that were semantically very far from the version in basic speech have misled the vast majority of people, so I think that this area should be further explored and research ought to be expanded to a larger population.

Keywords: doublespeak, deceit, lie, truth

1 Uvod

Doublespeak (ali z dobesednim prevodom dvojni govor) je posebna oblika izražanja, ki je dandanes še prevečkrat uporabljena, a se o njej ne govori. Ker me je ta tema privlačila in ker sam nisem ugotovil, da bi na Slovenskem obstajala literatura o tej temi, sem se odločil, da jo bom proučil. V raziskovalni nalogi sem ugotavljal, koliko ljudi je že slišalo za ta izraz in koliko ljudi morda sploh ve, kaj to pomeni, poleg tega pa sem izbral enajst besed, za katere sem menil, da lahko najdem evfemizme, ki sledijo smernicam doublespeaka.

Doublespeak je problematičen, saj se v Sloveniji o njem ne govori dosti, zato so ljudje pogosto zavedeni v nekaj, za kar mislijo, da je res, a v resnici pomeni nekaj popolnoma drugega.

1.1 Cilji naloge

Cilj naloge je raziskati, ali doublespeak tudi v slovenščini zavaja ljudi v napačno razumevanje pojmov, v kolikšni meri so ljudje seznanjeni s pojmom doublespeak, v kolikšni meri lahko posamezni pojmi zavedejo ljudi različnih starosti v napačno razumevanje pojma in v kolikšni meri lahko poznavanje pojma vpliva na stopnjo zavedenosti.

1.2 Hipoteze

Odločil sem se, da bom dokazoval naslednje 4 hipoteze:

Hipoteza 1: Doublespeak zavaja ljudi v nerazumevanje ali nasprotno razumevanje pojma v osnovnem govoru.

Hipoteza 2: Doublespeak zavaja bolj, dlje kot je opis v doublespeaku pomensko oddaljen od pojma v osnovnem govoru.

Hipoteza 3: Doublespeak zavaja ljudi ne glede na starost.

Hipoteza 4: Poznavanje in razumevanje pojma doublespeak preprečuje zavajanje.

1.3 Metodologija

Snov sem črpal iz več vrst virov, med drugim iz spletnih člankov, knjig in s spletnih strani. Za navajanje virov sem uporabil standard ISO-690. Končno različico naloge je lektorirala Juana Robida, prof.

1.3.1 Anketa

Za pridobivanje podatkov sem uporabil anketo, ki sem jo ustvaril na spletni strani www.1ka.si in je v prilogi. Anketo sem ustvaril v 3. letniku, ker sem jo uporabil za seminarsko nalogo pri predmetu sociologija z isto tematiko. Ker je bila anketa korektno sestavljena in je bila tematika ista, sem se odločil, da jo bom uporabil tudi letos. Sestavljena je iz 8 vprašanj, pri čemer ima 4. vprašanje 26 podvprašanj, 5. vprašanje pa 5 podvprašanj. Anketa je bila sprva namenjena tudi proučevanju javne seznanjenosti o imenih sladkorjev, a teh podatkov v tej nalogi nisem uporabil, zato 6., 7. in 8. vprašanja v tej raziskovalni nalogi nisem proučeval. Prav tako so pri 4. vprašanju dodani nevtralni pojmi *avtomobil*, *slika*, *omara* in *zavesa*. Ti so služili kot kontrolna skupina tega vprašanja.

Za metodo širjenja ankete sem izbral prilagojen model snežne kepe (modificirana metoda snowball), tako da sem anketo po elektronskih medijih poslal svojim sošolcem, prijateljem, sorodnikom in znancem ter jih naprosil, da so jo tudi oni posredovali znancem.

1.3.2 Populacija

V anketo je bilo zajetih 261 anketirancev, ki so popolno odgovorili z ocenami grobosti vseh 11 parov pojmov v doublespeaku in osnovnem govoru. Od teh sem jih lahko za preverjanje 3. hipoteze (vpliv starosti na zavajanje v doublespeaku) uporabil le 235, saj jih 26 ni odgovorilo, v katero starostno skupino spadajo, za druge izračune pa so ustrezali vsi ostali odgovori.

Anketiranci so lahko označili svojo starost v eni izmed šestih skupin, in sicer:

- do 15 let: 5 anketirancev,
- od 16 do 18 let: 139 anketirancev,
- od 19 do 25 let: 40 anketirancev,
- od 26 do 35 let: 9 anketirancev,
- od 36 do 50 let: 25 anketirancev,
- nad 51 let: 15 anketirancev.

1.3.3 Predstavitev pojmov, napisanih v osnovnem govoru in doublespeaku

Anketiranci so morali pri 4. vprašanju na lestvici od 1 do 5 označiti, kako grobi se jim zdijo napisani pojmi. S tem vprašanjem sem od anketirancev pridobil njihovo subjektivno mnenje o pojmi. Ti pojmi so:

Tabela 1: Pojmi, napisani v dvojnem govoru in osnovnem govoru

Osnovni govor	Doublespeak
odpustitev	zmanjšanje števila delavcev
kanibalizem	prehajanje mišičnih celic med pripadniki iste vrste
brezposelnost	prisilno obdobje brez delovnega mesta
smrt	konec tostranskega dela življenja
zasvojenost	premoč nad lastno voljo
umor	predčasno končanje obstoja drugega
vbodna rana	luknja umetnega nastanka, ki povezuje podkožje z zunanjim svetom
mučenje	drugačen način pridobivanja informacij
bombardiranje	uravnavanje tarče
mafijec	svetovalec za upravljanje z nesnago
usmrtitev	vzgojno predčasno končanje obstoja druge osebe

1.4 Statistična obdelava

1.4.1 Stopnja povezanosti ocen grobosti v osnovnem govoru in v doublespeaku

Stopnjo povezanosti med doublespeakom in osnovnim govorom sem preverjal posredno, tj. da sem pri vsakem posameznem anketirancu za vsakega izmed 11 pojmov v obeh oblikah zapisa ugotavljal stopnjo pomenske vrednosti grobosti, torej v kolikšni meri posameznik ocenjuje stopnjo grobosti v zapisani obliki pojma. Vsi pojmi so bili razvrščeni v naključnem vrstnem redu, ne glede na vrsto pojma. Pri vsakem anketirancu sem izmeril stopnjo dojemanja grobosti v obeh oblikah zapisa vsakega pojma s statistično metodo korelacijskega koeficienta.

Korelacijski koeficient je število, ki nam nakazuje, v kolikšni meri spremembe ene merjene spremenljivke vplivajo na spremembe v drugi oziroma v kakšni meri sta oba merjena podatka pod vplivom istih faktorjev.

Splošno predstavlja korelacijski koeficient razmerje med vsoto produktov deviacij posameznih spremenljivk (v števcu) in kvadratnim korenom vsote produktov kvadriranih deviacij posameznih spremenljivk (v imenovalcu).

Enačba 1: Korelacijski koeficient

$$r = \frac{\sum d_x d_y}{\sqrt{\sum d_x^2 d_y^2}} = \frac{\sum (X - \bar{X})(Y - \bar{Y})}{\sqrt{\sum (X - \bar{X})^2 (Y - \bar{Y})^2}}$$

Kjer predstavljajo simboli:

- d_x in d_y : deviacije posameznih spremenljivk,
- X in Y : vrednosti spremenljivke na oseh x in y ,
- \bar{X} : povprečna vrednost vseh x -vrednosti spremenljivk,
- \bar{Y} : povprečna vrednost vseh y -vrednosti spremenljivk.

Pri velikih skupinah in netabeliranih podatkih nam lažje računanje omogoči enačba (7 str. 192):

Enačba 2: Korelacijski koeficient velikih skupin

$$r = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{N \sum X^2 - (\sum X)^2} \sqrt{N \sum Y^2 - (\sum Y)^2}}$$

Pri tem pomenijo:

- N : število meritev,
- X in Y : individualni rezultati.

Vrednosti korelacijskega koeficienta so lahko v območju od $-1,00$ do $+1,00$. Negativna vrednost pomeni, da se ob večanju vrednosti ene spremenljivke manjšajo vrednosti druge, pozitivna vrednost pa, da se ob višjih vrednostih ene spremenljivke večajo tudi vrednosti druge. Bližje je korelacijski koeficient vrednosti $0,00$, manjša je stopnja povezanosti, bližje ko je vrednosti $1,00$ ali $-1,00$, višja je stopnja povezanosti. Pri vrednosti $0,00$ ni nikakršne povezave

med merjenima spremenljivkama, pri vrednosti 1,00 pa je povezava popolna. Vse pridobljene vrednosti so v razponu med ekstremoma.

Pri zmerno velikem številu primerjalnih parov sem ocenjeval okvirno stopnjo povezanosti obeh spremenljivk glede na višino izmerjenega korelacijskega koeficienta (Tabela 2) (7 str. 211).

Tabela 2: Stopnje povezanosti spremenljivk

Višina korelacijskega koeficienta	Stopnja povezanosti obeh spremenljivk
0,000–0,200	nizka, nikakršna povezanost
0,201–0,400	majhna (šibka) povezanost
0,401–0,700	resnična (pomembna) povezanost
0,701–1,000	visoka (zelo pomembna) povezanost

1.4.2 Pomembnost razlik korelacijskih koeficientov

Kdaj se dva korelacijska koeficienta med seboj razlikujeta v tolikšni meri, da govorimo zanesljivo o različnih povezavah, ki so statistično pomembne na nivoju 5-% ali 1-% rizika napake, nam določi izračun t-testa. To je računski postopek, ki kvantitativno izračuna razmerje med razliko dveh korelacijskih koeficientov in standardno napako te razlike s to posebnostjo, da je treba korelacijske koeficiente pretvoriti v Fisherjeve z_r -vrednosti, ki jih odčitamo iz vnaprej izračunanih in shranjenih posebnih tabel. Postopek je potreben, ker je distribucija r -vrednosti asimetrična, s tem postopkom pa asimetričnost odpravimo.

Pomembnost razlik je odvisna od velikosti korelacijskih koeficientov – predvsem njune razlike – in od števila meritev (N).

Formula se glasi (7 str. 233):

Enačba 3: T-test

$$t = \frac{z_{r1} - z_{r2}}{\sqrt{\frac{1}{N_1 - 3} + \frac{1}{N_2 - 3}}}$$

Pri tem pomenijo simboli:

- z_{r1} in z_{r2} : vrednosti Fisherjevih korelacijskih koeficientov,
- N_1 in N_2 : število primerov,
- t : t-test pomembnosti razlik korelacijskih koeficientov.

2 Doublespeak – dvojni govor

Po definiciji s spletnega slovarja Meriam-Webster je doublespeak »jezik, ki se uporablja za prevare, navadno s prikrievanjem ali napačnim predstavljanjem resnice«. (8) Danes se doublespeak večinoma uporablja v politične ali vojaške namene. Kljub njegovi naravi pa je bila prva oseba, ki je namenoma predstavila doublespeak oziroma njegove predhodnike, George Orwell v svojem romanu *1984*, v katerem se je prvič podrobno poglobil v samo pomensko vrednost jezika, ki ga vsak dan uporabljajo bodisi politiki, ko se poskušajo izogniti perečim vprašanjem, bodisi vojska, ki poskuša prekriti vojne zločine, konec koncev pa tudi mi sami, čeprav velikokrat nevede.

1984 lahko tako označimo kot knjigo, ki je začela moderen razvoj doublespeaka.

3 George Orwell in 1984

V romanu *1984* Orwell predstavi svojo distopično vizijo sveta leta 1984, v katerem človek nima zasebnosti, vse nadzira ena, centralna partija, ki ima vpogled v prav vsak kotiček vsakdana vsake osebe. Bralci spremljamo življenje glavnega lika, ki izrazi kanček svobodnega mišljenja (začne razmišljati, kaj pomeni to, kar govori partija). Za ta zločin ga označijo kot miselnega zločinca. Sta pa v tej knjigi prvič uporabljena izraza newspeak in doublethink, ki, ko ju združimo, pomenita doublespeak. Seveda je tu vredno poudariti, da Orwell ni bil prvi, ki je podal zasnovo doublespeaka, je pa bil prvi, ki ga je tako poimenoval. (9)

3.1 Newspeak – novorek

V svetu, ki ga je ustvaril v svoji uspešnici, Orwell uporabi nov jezik, ki si ga je izmislila partija. V osnovi je to angleščina, vendar ima nekaj besed spremenjenih, izpuščenih ali na novo dodanih. Kot navaja članek na *Wikipediji* z naslovom *Newspeak*, ki sem ga prevedel v slovenščino: »Novorek je izmišljen jezik Oceanije, totalitarne naddržave, ki je prizorišče distopičnega romana *1984* Georgea Orwella. V romanu je vladajoča angleška socialistična stranka (Ingsoc) ustvarila novorek, da bi izpolnila ideološke zahteve angleškega socializma v Oceaniji. Novorek je nadzorovan jezik poenostavljene slovnice in omejenega besedišča, katerega namen je omejiti posameznikovo sposobnost razmišljanja in artikuliranja "subverzivnih" konceptov, kot so osebna identiteta, samoizražanje in svobodna volja. Takšni koncepti so kaznivi kot miselni zločin, ker nasprotujejo prevladujoči pravovernosti Ingsoc.« (10)

Kot lahko razberemo iz odstavka, je newspeak v bistvu kot nekakšen predhodnik dvojnega govora oziroma je to jezik, ki temelji na dvojnem govoru. Pogosto sta ga uporabljali tudi Komunistična partija Sovjetske zveze (Politbiro, Informbiro) in nacistična partija (Gestapo), kar nam je danes dokaj znano, a se ljudje v takratnem času tega najverjetneje niso zavedali. Skovanke so bile uporabljene tudi zato, ker lažje zakrijejo pomen besedne zveze kot kratica. Če bi za Informbiro uporabljali kratico IB ali za Gestapo GP, bi ljudje prej pomislili na to, kaj kratica pomeni, kot če uporabimo skovanko, ki že sama po sebi odreže dele besed in iz njih naredi neko novo besedo z zakritim pomenom in ne zveni tako slabo kot besedna zveza ali kratica posebej.

3.2 Doublethink – dvoumje

Tudi doublethink je koncept, ki ga je Orwell uporabil v svojem romanu. Bistvo tega načina razmišljanja je, da z enim stavkom povemo dve stvari, ki pa sta si lahko nasprotujoči ali pa nista popolnoma povezani, a stavek navzven izgleda kot neka smiselna celota. Dober primer tega je izjava $2 + 2 = 5$, morda še boljši primer pa so gesla, ki jih uporablja partija, in sicer: »WAR IS PEACE«, »FREEDOM IS SLAVERY«, »IGNORANCE IS STRENGTH« oziroma v slovenščini »Vojna je mir«, »Svoboda je suženjstvo« in »Nevednost je moč«, in predstavljajo ravno nasprotje tistega, kar skušajo povedati. (9)

4 Specifične oblike

Po izidu Orwellovega romana je vse več ljudi začelo posvečati pozornost temu, kaj pomenijo nekatere besedne zveze, ki lahko zvenijo kot nekaj čisto drugega. Eden izmed njih je bil tudi William D. Lutz, ameriški jezikoslovec, ki je svoje življenje posvetil iskanju načina, kako doublespeak spremeniti v osnovni govor in obratno. V svoji knjigi z naslovom *Doublespeak* definira dvojni govor kot jezik, ki je bil ustvarjen z namenom, da se izogne odgovornosti, da priredi videz neprijetnega v prijetno, da iz neprijetnega naredi privlačno, oziroma je jezik, ki je narejen za to, da zavaja, medtem ko se pretvarja, da ne. Prav tako pa omeni, da obstajajo vsaj štiri različne vrste dvojnega govora, in sicer napihnjjen jezik, dvojni govor grafov, žargon in govoričenje. (11)

4.1 Napihnjjen jezik

Kot že samo ime namiguje, gre za jezik, ki naj bi zvenel pomembnejši, kot pa dejansko je. Ena izmed tehnik je med drugim tudi ta, da pojem »opremimo« z nepomembnimi pridevniki, ki navzven dajejo občutek pomembnosti, a v bistvu čisto nič ne pomenijo. Še ena, agresivnejša metoda pa je, da besede zamenjamo z njihovimi sopomenkami, ki bodisi zakrijejo pomen besede bodisi ji dajo drugačen pomen. Seveda je pomembno omeniti, da se lahko doublespeak uporablja v eno ali drugo skrajnost: lahko grde stvari predstavi kot lepe, lahko pa lepe stvari predstavi kot grde, na primer če bi sonce predstavili kot »jedrsko kroglo, ki povzroča raka«. (11)

4.2 Dvojni govor grafov

K dvojnemu govoru grafov uvrščamo primere, v katerih so bili grafi uporabljeni v namene zavajanja. To je lahko storjeno na več načinov, med drugim tudi ta, da na grafu ne navedemo definicijskega območja ali da sploh ne navedemo enot, lahko pa tudi prilagodimo merila za obe osi tako, da se graf čim bolj približa našim težnjam (neenakomerna razdalja na osi ob enakomerni lestvici merila). (11)

4.3 Žargon

Pojem žargon označuje izraze, ki se uporabljajo v določeni panogi. Seveda pa jih lahko uporabljamo tudi v drugih strokah, če je primer uporabe koristen našemu namenu. Če ni, gre najverjetneje za doublespeak, saj lahko žargone iz ene stroke uporabljamo v drugi stroki tako, da izraz uporabimo namesto drugega, njemu zelo podobno zvonečega, a s tem popolnoma spremenimo pomen povedanega. (11)

4.4 Govoričenje

Veliko ljudi je s pojmom govoričenje seznanjenih, saj je beseda že kar domača, a tudi govoričenje spada v doublespeak. Najpogosteje je uporabljan v politiki, ko se poskušajo politiki izogniti neugodnim in neprijetnim vprašanjem. Govoričenje je seveda večinoma skrbno načrtovano nizanje besed, ki vsebinsko zapolnijo vrzel, ko ne poznamo natančnega odgovora, pomensko pa pustijo praznino, saj nimajo nekega konkretnega pomena. (11)

5 Rezultati

5.1 Hipoteza 1: Doublespeak zavaja ljudi v nerazumevanje ali nasprotno razumevanje pojma v osnovnem govoru

Da sem lahko preveril stopnjo povezanosti ocen grobosti za isti pojem v osnovnem govoru in doublespeaku, sem izračunal korelacijske koeficiente med obema ocenama istega pojma.

V Tabeli 3 so izpisani rezultati korelacijskih koeficientov za stopnjo povezanosti obeh opisov istih 11 pojmov, ki so jim anketiranci ocenjevali stopnjo grobosti. V stolpcih (od leve proti desni) si sledijo podatki: pojem v osnovnem govoru, stopnja pomembnosti povezave (** označujeta pomembno stopnjo povezave, * šibko stopnjo povezave, prazen prostor pa pove, da je povezava nepomembna oziroma da je ni) in vrednost korelacijskega koeficienta.

Tabela 3: Rezultati korelacijskih koeficientov za stopnjo povezanosti pojmov

<i>Pojmi</i>		<i>r</i>
ODPUSTITEV	*	0,363
KANIBALIZEM		0,164
BREZPOSELNOST	**	0,583
SMRT	**	0,485
ZASVOJENOST	**	0,415
UMOR	**	0,444
VBODNA RANA	*	0,358
MUČENJE		0,075
BOMBARDIRANJE	*	0,367
MAFIJEC		0,187
USMRTITEV	*	0,307

Pomembna stopnja povezave pomeni, da so anketiranci enako grobo dojeli pojem tako v doublespeaku kot v osnovnem govoru, kar posledično pomeni, **da doublespeak ni zavedel anketirancev oziroma jih je slabo zavedel.**

Šibka stopnja povezanosti opozarja, da je zavajanje v doublespeaku **delno uspelo**, medtem ko **nepomembna povezava** predstavlja **visoko stopnjo zavajanja pomena pojma, napisanega v doublespeaku.**

Precej **slabo** v tem primeru zavajajo v doublespeaku opisi pojmov *brezposelnost*, *smrt*, *zasvojenost* in *umor*, saj so stopnje povezanosti pomembne (korelacijski koeficienti so dokaj visoki), torej predstavljajo približno enako stopnjo grobosti v obeh oblikah zapisa istega pojma.

Nekoliko bolj zavajajo v doublespeaku napisani opisi pojmov *odpustitev*, *vbodna rana*, *bombardiranje* in *usmrtitev*, saj je pri teh pojmih korelacijska povezanost šibka.

Pri pojmih *kanibalizem*, *mučenje* in *mafijec* pa je **zavajanje zelo izrazito**, saj so pri teh parih opisov v doublespeaku in osnovnem govoru korelacijski koeficienti zelo nizki in posledično ne predstavljajo pomembne stopnje zavajanja.

Prva hipoteza torej velja le pogojno, saj ne velja za vse primere enako. Ugotovil sem namreč, da lahko pojme razvrstimo v tri skupine glede stopnje zavajanja pomena pojmov v doublespeaku, in sicer v skupino, ki močno zavaja, v tisto, ki slabše zavaja, in tisto, ki v opisu v doublespeaku praktično ne zavaja.

5.2 Hipoteza 2: Doublespeak zavaja bolj, dlje kot je opis v doublespeaku pomensko oddaljen od opisa v osnovnem govoru

Pojmi, ki so jih anketiranci ocenjevali, so v doublespeaku opisani na treh vsebinsko smiselnih nivojih, ki se različno daleč odklanjajo od definicij pojmov v vsakdanjem življenju. Znotraj vsake od treh skupin bom predstavil korelacijsko povezanost, ki nam bo pokazala, v kolikšni meri posameznik ocenjuje stopnjo grobosti pri obeh oblikah govora (doublespeak in osnovni govor).

Za namen preverjanja točnosti druge hipoteze sem združil ocenjevane pojme v skupine, kot so se pokazale v preverjanju prve hipoteze. Te tri skupine sem nato podrobno analiziral glede na to, na katerem nivoju anketiranci ocenjujejo grobost pojma. Nazadnje sem karakteristike vsake od treh tako klasificiranih skupin primerjal med seboj.

5.2.1 Prva skupina

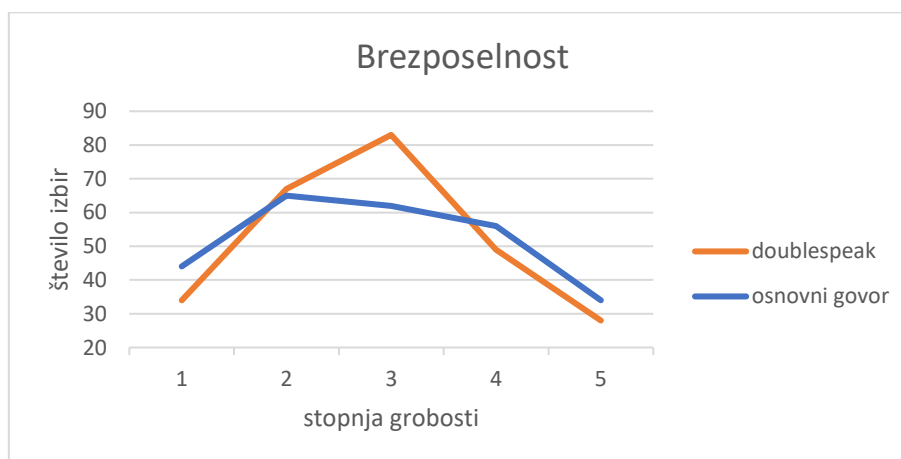
Prvo skupino predstavljajo pojmi *brezposelnost*, *smrt*, *zasvojenost* in *umor*. To je skupina, pri kateri ne moremo govoriti, da opisi v doublespeaku izrazito zavajajo.

Grafi predstavljajo zgolj število izbir za posamezne opise, ki niso vezani na izbiro posameznika v drugi obliki zapisa, torej ponazarjajo skupinsko stopnjo ocene grobosti na posamezni stopnji.

5.2.1.1 Brezposelnost – prisilno obdobje brez delovnega mesta

Definicija je v doublespeaku precej jasna in splošno razumljiva. Ne nudi veliko možnosti drugačnega razumevanja.

Diagram razporeditve ocen prikazuje srednje visoko stopnjo grobosti pri obeh opisih pojma. Ta je pri obeh približno enaka. Grafa razporeditev obeh oblik opisa sta v precejšnji meri usklajena.

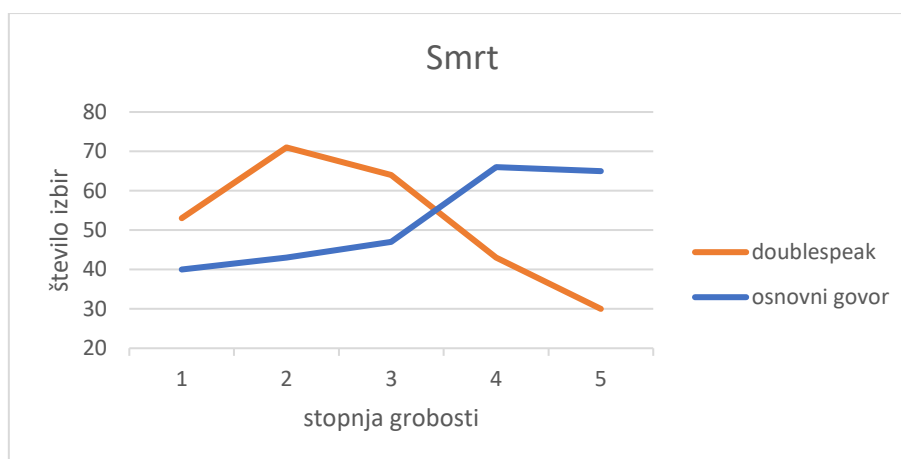
Grafikon 1: Brezposelnost

Korelacijski koeficient, ki dosega $r = 0,583$, nakazuje na pomembno povezanost ocen posameznikov v obeh opisih, torej je razumevanje stopnje grobosti v obeh zapisih precej podobno.

5.2.1.2 Smrt – konec tostranskega dela življenja

Tudi ta definicija je v doublespeaku precej jasna, splošno razumljiva in ne nudi veliko možnosti drugačnega razumevanja kot v osnovnem govoru.

Graf nakazuje precej različno pojmovanje grobosti obeh pomenov. Skupina ocenjevalcev je v osnovnem govoru zaznala višjo stopnjo grobosti, ki nas sicer v vsakdanjem življenju ob izgubi bližnjih oseb precej prizadene in nam tako poruši notranje ravnovesje. V doublespeaku je skupina zaznala precej manj grob opis pojma.

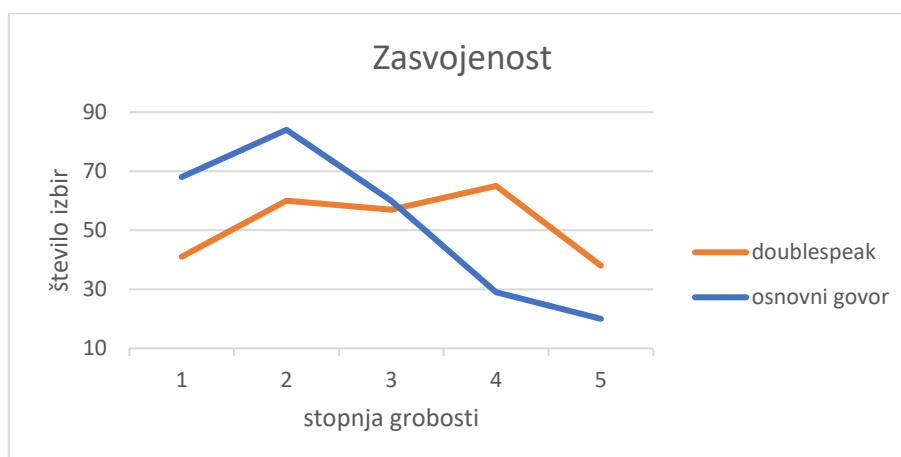

Grafikon 2: Smrt

Večji del skupine anketirancev je podobno ocenil grobosti pojmov na nižjem in srednjem delu lestvice, le v območju visoke grobosti manj. Tako je stopnja medsebojnega ujemanja ocene obeh zapisov pojma dokaj pomembna in znaša $r = 0,485$.

5.2.1.3 Zasvojenost – premoč nad lastno voljo

Na prvi pogled je evfemizem rahlo zavajajoč, a ob ponovnem branju hitro ugotovimo, da sta povezana. Graf ocene grobosti pojma v obeh oblikah govora nakazuje na precej podobno gibanje trendov, s tem da so razlike pri obeh nekoliko večje kot na primer pri brezposelnosti.

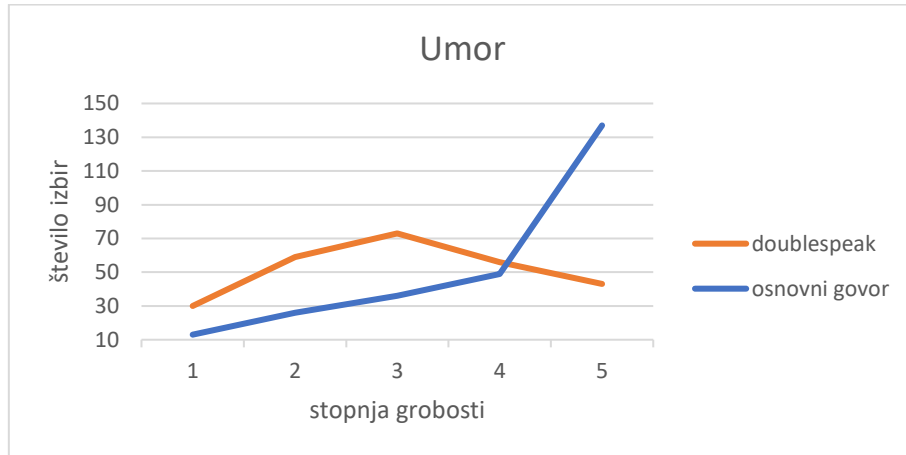

Grafikon 3: Zasvojenost

Z grafa lahko torej pričakujemo zmerno pomembno stopnjo povezanosti. To je seveda res, saj korelacijski koeficient dosega vrednost $r = 0,415$.

5.2.1.4 Umor – predčasno končanje obstoja drugega

Definicija praktično opisuje postopek samega dejanja, ki ga v osnovnem govoru označujemo s pojmom umor. Kot takšen opis omogoča dovolj natančno dojetje pojma iz osnovnega govora.

Grafikon 4: Umor

Z grafa je razvidno, da se krivulji stopnje grobosti v prvih štirih ocenah precej približujeta, le v zadnji, najvišji stopnji močno odstopata. Konec življenja je v naši kulturni sredini še vedno strah in grozo vzbujujoč dogodek, še posebej, kadar ga imenujemo neposredno, na primer smrt ali umor.

Tako tudi korelacijski koeficient kaže na pomembno stopnjo povezanosti, in sicer znaša $r = 0,444$.

5.2.1.5 Povzetek ugotovitev prve skupine

- V vseh štirih primerih analiza pokaže, da so anketiranci zaznali v doublespeaku opis pojma iz osnovnega govora. Posebej je bilo to očitno v ocenah nižjega dojetja grobosti, torej je doublespeak slabo zavajal.
- Posebna značilnost sta pojma *smrt* in *umor*, ki predstavljata grenko izkušnjo ob izgubi bližnjih. V ocenah stopnje nižje grobosti se pri večini podatki precej ujemajo, odstopajo le v stopnji visoke grobosti.
- Korelacijski koeficienti dosegajo vrednosti med $r = 0,415$ in $r = 0,583$.
- Povprečna stopnja povezanosti ocene grobosti za te štiri pojme znaša kar $r = 0,482$, kar predstavlja precej pomembno povezanost.

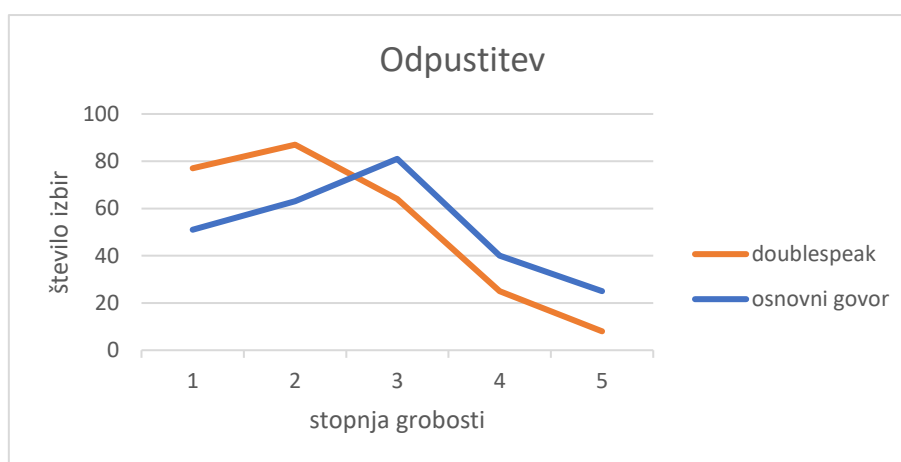
5.2.2 Druga skupina

Drugo skupino srednje zavajajočih opisov pojmov v doublespeaku predstavljajo pojmi *odpustitev*, *vbodna rana*, *bombardiranje* in *usmrnitev*.

5.2.2.1 Odpustitev – zmanjšanje števila delavcev

Definicija v doublespeaku je dokaj nevtralna in se lahko nanaša tudi na procese racionalizacije proizvodnje v smislu premeščanja na druga delovna mesta, kar je postopek, ki je manj grob, kot je v osnovnem govoru odpustitev.

Diagram sicer nakazuje precejšnjo stopnjo izražanja grobosti v obeh oblikah zapisa pojma, tako da bi ob interpretaciji samega grafa lahko zaključili, da tako pojem, predstavljen v doublespeaku, in pojem, predstavljen v osnovnem govoru, predstavljata praktično isto vsebino z minimalnim odstopanjem predvsem na področju nizke stopnje grobosti.

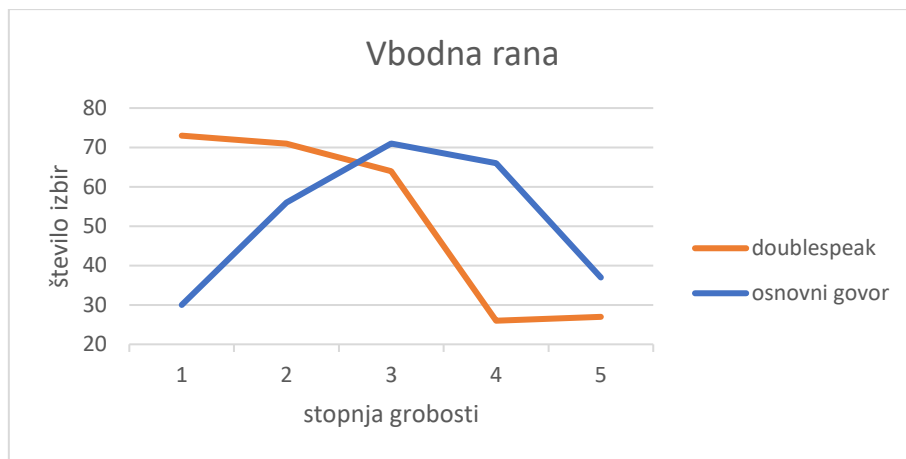

Grafikon 5: Odpustitev

Analiza povezanosti ocen posameznega ocenjevalca le delno potrjuje ugotovitev iz opisa diagrama. Korelacijski koeficient namreč znaša $r = 0,363$. Predstavlja sicer šibko stopnjo povezanosti ocenjevanja stopnje grobosti obeh opisov tega pojma, se pa stopnja povezanosti približuje nivoju pomembne stopnje. Opis v doublespeaku torej delno zavaja.

5.2.2.2 Vbodna rana – luknja umetnega nastanka, ki povezuje podkožje z zunanjim svetom

Definicija drugega pojma iz druge skupine – šibke povezanosti pomena stopnje grobsti v osnovnem govoru in doublespeaku – je podana v nekoliko daljšem opisu, zato verjetno povzroča blago zavajanje.

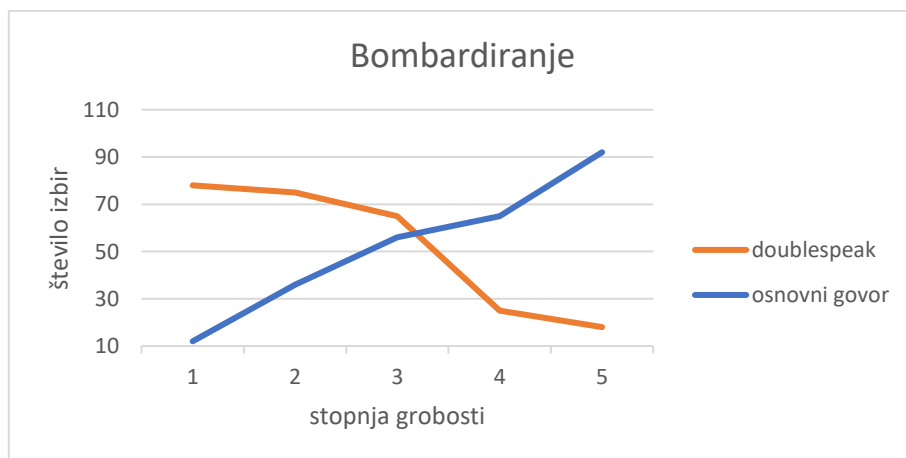
Grafikon 6: Vbodna rana

Graf prikazuje podobno sliko kot tisti za *odpustitev*, le da so tu razlike med oceno grobsti v doublespeaku in osnovnem govoru nekoliko večje. Primerjava razlik individualnih ocen posameznih ocenjevalcev kaže na podobno stopnjo ujemanja, korelacijski koeficient pa na šibko povezanost, ki se približuje pomembni stopnji, in znaša $r = 0,358$.

5.2.2.3 Bombardiranje – uravnavanje tarče

Dva pojma, ki v obeh opisih vsebujeta deklarirane pojme iz vojaške terminologije, obvezno prevzameta visoko stopnjo doživljanja grobsti, saj je to eden izmed bistvenih elementov oborožene obrambe in napada.

Populacijski rezultati, zbrani in prikazani na grafu, nakazujejo izrazit odklon od dojetanja grobsti pojma v obeh oblikah govora. V osnovnem govoru so anketiranci ocenili pojem kot hudo grob, kljub temu da jih večina teh grozot ni doživela, pojem, opisan v doublespeaku, pa je komaj kateri zaznal kot grob. Obratno velja na področju nizke grobsti.

Grafikon 7: Bombardiranje

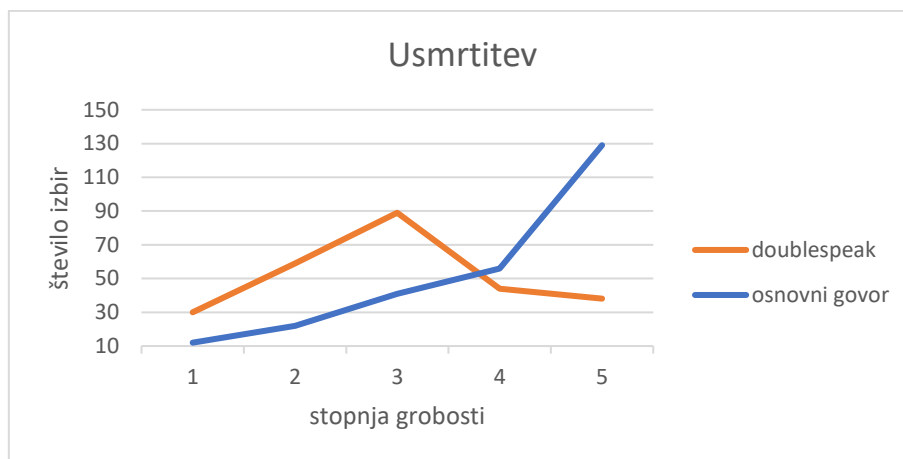
DOUBLESPEAK – Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

Ob rezultatih analize stopnje izbire posameznikov tako v doublespeaku kot v osnovnem govoru sem dobil koeficient korelacije, ki leži v območju sicer šibke povezanosti, je pa tik pod stopnjo, na kateri govorimo o pomembni povezanosti, in znaša $r = 0,367$.

5.2.2.4 Usmritev – vzgojno predčasno končanje obstoja druge osebe

Oblika pojma *usmritev* v doublespeaku je z besedo *vzgojno* najverjetneje zavedla anketirance, saj, čeprav pojem izraža končanje obstoja drugega in bi z logičnim sklepanjem moral spadati v prvo skupino, drugače ne najdem pojasnila, da je v drugi skupini.

Diagram kaže do ocene četrte stopnje grobosti precejšnje ujemanje, na najvišji stopnji pa je odklon ekstremen, torej na tej stopnji ocene grobosti doublespeak precej zavaja.

Grafikon 8: Usmritev

Primerjava razlik ocen posameznikov glede stopnje grobosti kaže, podobno kot pri vseh treh pojmih te skupine, sicer šibko povezanost, ki pa se precej približuje pomembni stopnji. Korelacijski koeficient znaša $r = 0,307$.

5.2.2.5 Povzetek ugotovitev druge skupine

- Pojmi iz druge skupine dosegajo korelacijske koeficiente, ki sicer spadajo v skupino šibkejše povezanosti, so pa vsi v zgornjem intervalu te ocene. Opisi v doublespeaku sicer zavajajo, vendar slabše.
- Korelacijski koeficienti dosegajo vrednosti med $r = 0,307$ in $r = 0,367$.
- Povprečna stopnja povezanosti ocene grobosti za te štiri pojme znaša $r = 0,348$, kar predstavlja precej šibko stopnjo povezanosti.

5.2.3 Tretja skupina

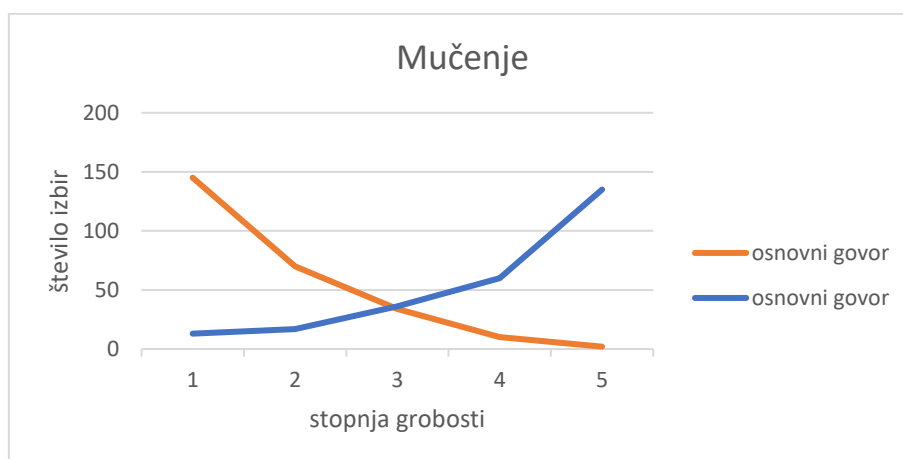
V tretjo skupino spadajo pari, pri katerih je korelacijski koeficient nizek (zavajanje je močno).

Sestavljajo jo zgolj trije pari, in sicer *mučenje*, *kanibalizem* in *mafijec*. V tej skupini prihaja pri opisih v doublespeaku do hujše stopnje zavajanja. Odklon je tolikšen, da lahko rečemo, da večina v opisih v doublespeaku ni našla povezave z opisi v osnovnem govoru.

5.2.3.1 Mučenje – drugačen način pridobivanja informacij

V doublespeaku napisana sopomenska besedna zveza k besedi *mučenje* je kar precej pomensko odmaknjena od besede same. Dandanes zato najverjetneje *drugačen način pridobivanja informacij* zavede k pridobivanju informacij z interneta, čemur lahko pripisujemo tako nizko korelacijo med stopnjo grobosti v obeh oblikah.

Diagram nam že na prvi pogled nakazuje zrcalno sliko grobosti istega pojma v obeh oblikah govora. Močno je podoben diagramu za oceno grobosti v obeh oblikah govora za pojem *bombardiranje* – v ekstremih se ocena grobosti močno razlikuje za oba tipa govora.

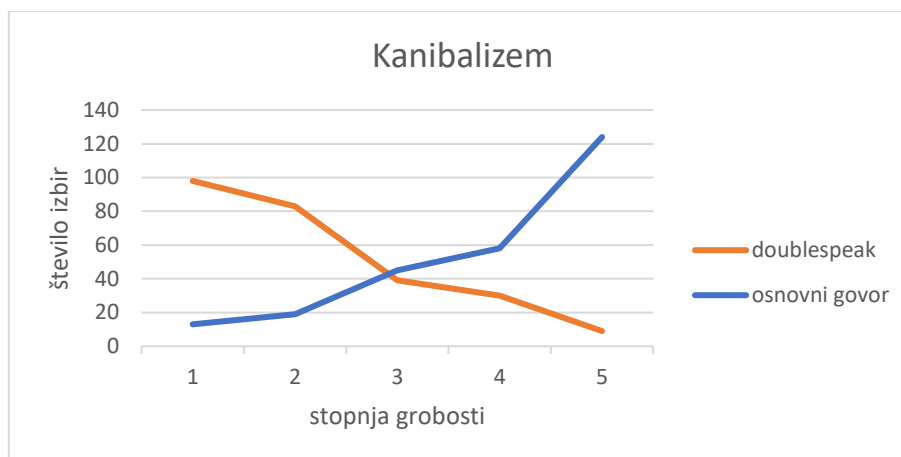
Grafikon 9: Mučenje

Skladnost ocen grobosti je potemtakem praktično nična, kar dokazuje tudi korelacijski koeficient, ki znaša $r = 0,075$, in je najnižji med vsemi 11 pari opisov pojmov. Pove nam, da ni dominantnega modela izbire grobosti za obe obliki zapisa, na primer tisti, ki so *mučenje* izbrali kot zelo grob pojem, so *drugačen način pridobivanja informacij* enakomerno izbirali na celotni lestvici ocen od 1 do 5.

5.2.3.2 Kanibalizem – prehajanje mišičnih celic med pripadniki iste vrste

Definicija tega pojma je sestavljena iz tehtno izbranih besed, ki bralcu ne dajejo veliko možnosti povezovanja s pojmom v osnovnem govoru. K temu morda pripomore redkeje uporabljena beseda in posledično nekoliko manj poznan pojem *kanibalizem*.

Graf nam pokaže podobno sliko kot pri *mučenju*, namreč jasno razvidna oblika črke X, kar nakazuje, da ljudje oba pojma nasprotno grobo razumejo.

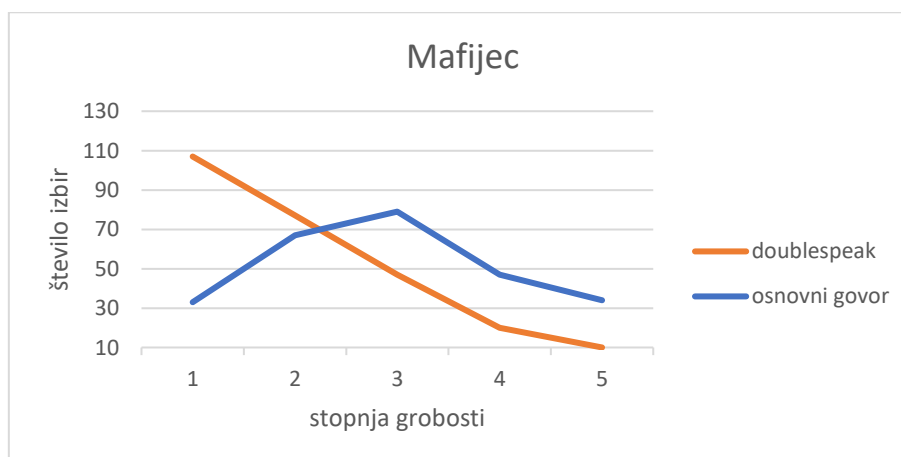
Grafikon 10: Kanibalizem

Pregled načina ocenjevanja posameznikov obeh opisov pojma nam pokaže, da med njihovim razumevanjem stopnje grobosti praktično ni povezave. Korelacijski koeficient, ki znaša $r = 0,164$, to potrjuje.

5.2.3.3 Mafijec – svetovalec za upravljanje z nesnago

Definicija mafijca v doublespeaku je po vsebini in izbranih besedah daleč od pojma *mafijec*, kot ga poznamo v vsakdanjem pogovornem jeziku ter ga povezujemo z množičnimi umori in drugimi kriminalnimi dejavnostmi.

Graf, ki upošteva samo število izbranih ocen grobosti pojma v doublespeaku in osnovnem govoru, nakazuje dokaj složno in povezano izbiro stopenj predvsem v zgornjem intervalu stopnje grobosti. Bistvena razlika je le na stopnji zelo nizke grobosti.

Grafikon 11: Mafijec

Ko pa primerjamo, koliko so usklajene ocene grobosti posameznikov med obema opisoma, pridemo do presenetljive ugotovitve: usklajenost (in posledično enačenje grobosti v obeh oblikah govora) je zanemarljiva. Korelacijski koeficient $r = 0,187$ kaže, da med obema ocenama ni nikakršne povezanosti, kot da gre za dva povsem različna pojma.

5.2.3.4 Povzetek ugotovitev tretje skupine

- V tej skupini dosega pri posameznih pojmih sovpadanje ocen stopenj grobosti med doublespeakom in osnovnim govorom na nivoju nizke, statistično nevredne povezanosti. Opisi v doublespeaku so tudi sicer pomensko in v izboru besed precej zavajajoči.
- Korelacijski koeficienti dosega vrednosti med $r = 0,075$ in $r = 0,187$.
- Povprečna stopnja povezanosti ocene grobosti za te tri pojme znaša $r = 0,142$, kar predstavlja nepomembno stopnjo povezanosti.

5.2.4 Pomembnost razlik korelacijskih koeficientov med skupinami

Testiranje razlik korelacijskih koeficientov med skupinami – tistih pojmov, ki praktično nič ne zavajajo (1. skupina), tistih, ki slabo zavajajo (2. skupina), in tistih pojmov, ki pomembno zavajajo v doublespeaku (3. skupina) – sem izvedel po metodi t-testa pomembnosti razlik korelacijskih koeficientov. Kadar t-test ne dosega kritične vrednosti (v mojem primeru 1,97 za nivo rizika 5 %, oziroma 2,59 z 1-% rizikom), ne moremo zanesljivo trditi, da se korelacijska koeficienta razlikujeta, oziroma lahko rečemo, da sta v statističnih mejah enakosti.

- T-test razlik med korelacijskim razmerjem med 1. in 2. skupino (tisti, ki nič ne zavajajo, in tisti, ki slabo zavajajo) znaša 1,864. Posledično ni statistično pomembne razlike v stopnjah korelacije med obema skupinama, čeprav se temu približuje.
- T-test razlik med korelacijskim razmerjem med 1. in 3. skupino (tisti, ki ne zavajajo, in tisti, ki močno zavajajo) znaša 4,352. Posledično je razlika celo na nivoju 1-% rizika v stopnjah korelacije med obema skupinama statistično zelo pomembna.
- T-test razlik med korelacijskim razmerjem med 2. in 3. skupino (tisti, ki slabo zavajajo, in tisti, ki močno zavajajo) znaša 2,080. Posledično je razlika v stopnjah korelacije med obema skupinama statistično pomembna na nivoju 5-% rizika.

5.2.5 Pomembnost razlik korelacijskih koeficientov znotraj posamezne skupine

Preverjanje pomembnosti razlik med korelacijskimi koeficient znotraj vsake od treh skupin nam bo pokazalo, kako smiselno so skupine formirane. Pomembnost razlik sem preverjal s t-testom pomembnosti razlik korelacijskih koeficientov med vsemi (štirimi oziroma tremi) korelacijami ocen grobosti med opisom pojmov v doublespeaku in osnovnem govoru.

5.2.5.1 Prva skupina – najmanj zavajajoči opisi v doublespeaku

Navzkrižna tabela prikazuje vrednost t-testov med posameznimi pojmi.

Tabela 4: Navzkrižna tabela t-testov prve skupine

	zasvojenost	smrt	brezposelnost
umor	0,398	0,053	2,17
	zasvojenost	1	2,56
		smrt	1,56

Glede na mejne vrednosti pomembnosti razlik korelacijskih koeficientov (1,97 za 5-% riziko in 2,59 za 1-% riziko) lahko trdim, da pri stopnji povezanosti obeh izrazov za posamezni pojem delno izstopa korelacija za pojem *brezposelnost*, ki na nivoju 5-% rizika odstopa od stopnje povezanosti za pojma *umor* in *zasvojenost*, medtem ko razlika korelacijskih koeficientov med *smrtjo* in *brezposelnostjo* ni statistično pomembna. Ker je ta skupina v celoti skupina z najvišjo stopnjo povezanosti ocene grobosti pojmov med doublespeakom in osnovnim govorom, to odstopanje *brezposelnosti* ne predstavlja ovire za takšno klasifikacijo, saj je od vseh korelacij dosegla najvišjo vrednost (0,583). Iz tega lahko sklepam, da je ta skupina formirana ustrezno.

5.2.5.2 Druga skupina – zmerno zavajajoči opisi v doublespeaku

Tabela 5: Navzkrižna tabela t-testov druge skupine

	vbodna rana	bombardiranje	usmrtitev
odpustitev	0,057	0,068	0,705
	vbodna rana	0,432	0,648
		bombardiranje	0,773

V tej skupini so t-testi pomembnosti razlik korelacijskih koeficientov daleč pod statistično mejno vrednostjo pomembnosti, torej lahko sklepam, da je skupina sestavljena precej homogeno glede na stopnjo zavajanja v doublespeaku.

5.2.5.3 Tretja skupina – močno zavajajoči opisi v doublespeaku

Tretjo skupino, za razliko od prejšnjih dveh, tvorijo samo trije pojmi oziroma primerjave njihovih opisov v doublespeaku in v osnovnem govoru.

Tabela 6: Navzkrižna tabela t-testov tretje skupine

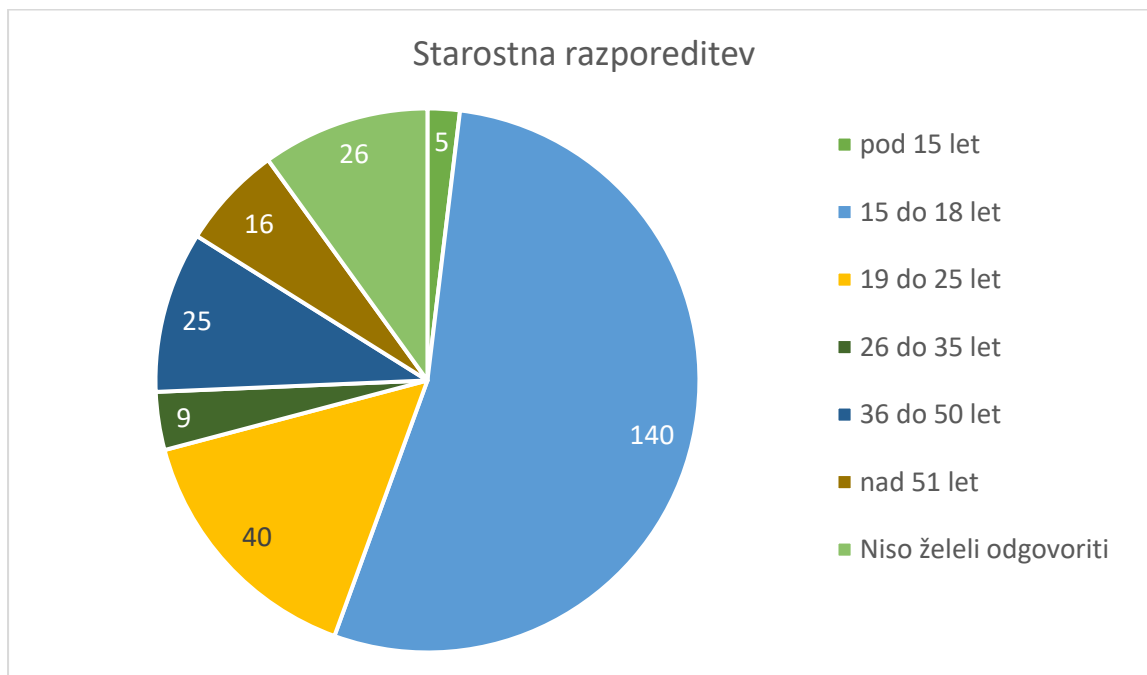
	kanibalizem	mafijec
mučenje	1,034	1,295
	kanibalizem	0,261

Tudi v tej skupini so rezultati preverjanja različnosti stopnje povezanosti opisov v obeh oblikah govora statistično nepomembni, torej je tudi ta skupina precej homogena glede primerjave ocen grobosti v zapisu v obliki doublespeaka in osnovnega govora.

Preverjanje druge hipoteze je pokazalo, da so te tri skupine pojmov, katerih zapise v doublespeaku in osnovnem govoru so anketiranci ocenjevali glede stopnje grobosti, ki sem jih klasificiral na osnovi analize opisov v doublespeaku, notranje homogene, med seboj pa se razlikujejo, še posebej odstopa skupina, kjer doublespeak visoko zavaja (3. skupina). Druga hipoteza je torej potrjena.

5.3 Hipoteza 3: Doublespeak zavaja ljudi ne glede na starost

Za preverjanje vpliva starosti na stopnjo zavajanja v doublespeaku sem najprej razvrstil vse anketirance v skupine po starosti (6 skupin). Velikosti starostnih skupin so bile precej različne in so po moči segale vse od 5 oseb (starost do 15 let) pa do 139 oseb (starost 16–18 let). Pregledal sem tudi, kakšna je bila starostna razporeditev anketirancev. Rezultati so prikazani v Grafikonu 12.

Grafikon 12: Starostna razporeditev

Starostna razreda do 15 let in od 26 do 35 let, ki sta številčno najšibkejša, ne omogočata smiselnega analiziranja izbir, sicer pa so ocenjevalci v starostnem razredu od 16 do 18 let ocenjevali pretežno grobost od prve do tretje stopnje, v skupini od 19 do 25 let pretežno prvo in drugo stopnjo grobosti, stari med 36 in 50 let pa ravno tako pretežno prvi dve stopnji grobosti. Najstarejša skupina ocenjevalcev pa je približno enakomerno ocenjevala pojme v vseh petih stopnjah grobosti.

Za vsako starostno skupino sem preveril stopnjo povezanosti ocen grobosti za vsak par opisa pojmov med doublespeakom in osnovnim govorom. S tem sem ugotovil, v kolikšni meri je posamezna starostna skupina dovzetna za zavajanje doublespeaka.

Poleg podatka o višini stopnje povezanosti pa je pomemben tudi podatek o zanesljivosti vrednosti korelacijskega koeficienta. Temu rečemo tudi nivo ali stopnja rizika napovedi povezanosti. Ta je odvisna od števila meritev v parih, za katere preverjamo stopnjo povezanosti. Zanesljivost opisujemo na nivoju 1-% ali 5-% rizika, kar pomeni, da ob zanesljivosti 5 % obstaja samo 5 % možnosti napake v napovedi povezanosti oziroma da je samo 5 % možnosti, da med ocenjujočima spremenljivkama ne obstaja povezanost. Pri 1-% riziku pa pomeni, da obstaja samo 1 % možnosti, da napoved povezanosti ni točna. Stopnja več kot 5-% rizika ni dovolj zanesljiva, da bi jo lahko interpretirali. Podatke o mejnih vrednostih korelacijskih koeficientov za 5-% in 1-% riziko razberemo v posebnih izračunanih tabelah. (7 str. 364)

DOUBLESPEAK – Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

V Tabeli 7 so izračunani korelacijski koeficienti za vsakega od 11 ocenjevanih pojmov v doublespeaku in osnovnem govoru za vsako starostno skupino posebej. Vsaka starostna skupina ima svoje mejne vrednosti za 5-% in 1-% riziko, saj so različno velike. Če izračunana vrednost korelacijskega koeficienta presega tabelarno mejno vrednost, govorimo o zanesljivi povezavi.

Tabela 7: Povezanost glede na starost

STAROSTNE SKUPINE (v letih)						
Ocenjevani pojmi	do 15	16–18	19–25	26–35	36–50	51 in več
<i>odpušitev</i>	0,375	0,245	0,604	0,710	0,400	0,659
<i>kanibalizem</i>	–0,250	0,144	0,199	0,714	0,093	–0,296
<i>smrt</i>	0,102	0,474	0,423	0,648	0,762	0,453
<i>brezposelnost</i>	0,210	0,481	0,748	0,550	0,555	0,785
<i>zasvojenost</i>	–0,071	0,321	0,654	0,257	0,572	0,336
<i>umor</i>	0,875	0,332	0,546	0,674	0,550	0,897
<i>vbodna rana</i>	0,025	0,305	0,533	0,830	0,096	0,355
<i>mučenje</i>	–0,488	–0,006	0,268	0,084	0,110	0,293
<i>bombardiranje</i>	0,514	0,360	0,333	0,267	0,459	0,362
<i>mafijec</i>	0,080	0,214	0,499	0,120	–0,066	0,119
<i>usmrnitev</i>	0,543	0,265	0,425	0,497	0,334	0,400
Povprečne vrednosti r	0,307	0,252	0,487	0,452	0,393	0,303
Nivo pomembnosti korelacijskega koeficienta, ki ga je smiselno analizirati						
0,05	0,878	0,167	0,315	0,707	0,388	0,497
0,01	0,959	0,219	0,406	0,834	0,496	0,623

Podatki kažejo, da so kategorije številčno precej različne. Posebej izstopa kategorija **starih do 15 let**, kjer je le 5 anketirancev. Pričakovano rezultati te skupine niso primerni za interpretacijo, saj je njihova zahtevana stopnja korelacijske povezave v vseh primerjanih ocenah grobosti za vse pojme, zapisane v doublespeaku in osnovnem govoru, precej nižja od zanesljivostnih kriterijev (0,878 za 5-% riziko in 0,959 za 1-% riziko). Tudi sicer je povprečna vrednost korelacijskega koeficienta $r = 0,174$, kar nakazuje na nepomembno povezanost.

V skupini anketirancev **starosti od 15 do 18 let** je 139 oseb in je najštevilčnejša. Zanesljivost povezav med ocenami grobosti za pojme v doublespeaku in osnovnem govoru je za večino pojmov šibka z rizikom komaj 1 %, razen za pojme *kanibalizem*, *mučenje* in *mafijec*, ki predstavljajo sicer šibko stopnjo povezanosti. Le pojma *mučenje* in *kanibalizem* ne predstavljata omembe vredno stopnjo povezanosti, medtem ko pojem *mafijec* predstavlja komaj šibko povezanost z nivojem rizika 5 %.

V skupini starih od 15 do 18 let so v doublespeaku navedeni opisi za pojma *kanibalizem* in *mučenje* močno zavajali ($r = -0,006$ in $r = 0,144$), v nekoliko manjši meri – s 5-% rizikom ($r = 0,214$) – pa še pojem *mafijec*. V drugih parih opisov so anketiranci zaznali podobno stopnjo grobosti, ki sicer ni zelo visoka (najvišja je $r = 0,481$). Povprečna stopnja povezanosti obeh

oblik zapisa istega pojma predstavlja šibko stopnjo korelacije $r = 0,285$, je pa rezultat zanesljiv na stopnji 1-% rizika. Le v dveh primerih (*smrt* in *brezposelnost*) dosega korelacijska stopnja nivo pomembne povezanosti.

Starostna skupina od 19 do 25 let je očitno precej vestno prebrala opise v doublespeaku, tako da se je močno izognila zavajanju, saj so anketiranci kar v 8 parih opisov pojmov zaznali statistično pomembno in zanesljivo povezanost med opisi v doublespeaku in osnovnem govoru. Tudi v tej skupini je bilo zavajanje opisa *kanibalizma* in *mučenja* v doublespeaku dovolj močno, da niso prepoznali zanesljive stopnje povezave v oceni grobosti v obeh zapisih ($r = 0,199$ in $r = 0,268$). Povprečna vrednost korelacijskega koeficienta v tej starostni skupini znaša $r = 0,476$ in označuje pomembno stopnjo povezave ter je zanesljiva na nivoju celo 1-% napovednega rizika, kar nakazuje, da opisi v tej skupini slabo zavajajo v doublespeaku.

Starostna skupina od 26 do 35 let predstavlja drugo najmanj številčno skupino. Posledično je zanesljivost korelacijskih koeficientov podobno nezanesljiva kot v najmlajši kategoriji oziroma so mejne vrednosti zanesljivosti precej visoke, zato rezultat ni nujno reprezentativen. Sicer pa so zanesljivo povezanost obeh opisov dosegli le na pojmih *odpustitev*, *kanibalizem* in *vbodna rana*. Drugi korelacijski koeficienti so sicer precej visoki, jih pa zaradi maloštevilčnosti skupine ni smiselno interpretirati. Tako znaša povprečna vrednost korelacije $r = 0,486$ in je v intervalu pomembne povezanosti, ki pa je ne moremo tako interpretirati, saj ne dosega stopnje zanesljivosti niti na nivoju 5 %.

Anketiranci v **starosti od 36 do 50 let** so v približno polovici ocenjevanih opisih pojmov (6) prepoznali oba opisa za te pojme (*odpustitev*, *smrt*, *brezposelnost*, *zasvojenost*, *umor* in *bombardiranje*) kot enaka, saj so korelacijski koeficienti zanje statistično zanesljivi in na stopnji pomembne povezave (pojem *smrt* celo na nivoju zelo visoke povezanosti). Tudi povprečna izračunana vrednost korelacijskega koeficienta znaša $r = 0,351$, torej v območju šibke povezanosti, ni pa zanesljiv niti na 5-% napovednem riziku. To skupino je uspel opis v doublespeaku zavesti za pojme *kanibalizem*, *vbodna rana*, *mučenje*, *mafijec* in *usmrnitev*.

Skupina starejših od 51 let je kot enako grobe prepoznala opise v doublespeaku le pri treh pojmih: *odpustitev*, *brezposelnost* in *umor*. Pri vseh drugih pojmih pa je skupina bila zavedena, saj ni prepoznala enakosti v grobosti v doublespeaku, ker so ti korelacijski koeficienti izven obsega statistične zanesljivosti. Povprečni korelacijski koeficient te starostne skupine dosega vrednost $r = 0,397$, kar ga uvršča zelo blizu pomembne povezanosti, ampak zaradi relativno majhnega števila članov te skupine ne dosega stopnje, ki bi jo bilo smiselno interpretirati.

V skupnem pregledu stopenj povezanosti v ocenah grobosti vseh enajstih parov pojmov, zapisanih v doublespeaku in osnovnem govoru, lahko glede starosti klasificiramo anketirance v tri pare.

- Prvi par predstavljata starostna skupina do 15 let in skupina od 26 do 35 let, ki skupno zajemata le 6 % vseh anketirancev. Značilno za ti dve skupini je, da zaradi visoke stopnje mejnih vrednosti korelacijskega koeficienta – ki je pogojen s številčno velikostjo skupine – večine njihovih vrednosti ni mogoče interpretirati, čeprav bi jih dobra polovica dosegala vsaj šibko stopnjo povezanosti.
- Drugi par predstavljata skupini najstarejših udeležencev, starih nad 36 let, torej starostni skupini od 36 do 50 let, in skupina nad 51 let. Predstavljata 17,2 % populacije, zajete v analizo. Pri tem je skupina od 36 do 50 let zavedena v petih primerih, skupina nad 51 let pa je v doublespeaku bila zavedena kar v osmih primerih.
- Tretji par pa predstavljata starostni skupini od 16 do 18 let in od 19 do 25 let, torej interval od 16 do 25 let. Predstavljata dobre $\frac{3}{4}$ oziroma 76,8 % celotne populacije. Za te anketirance je značilno, da so devet od enajstih parov pojmov v doublespeaku in osnovnem govoru prepoznali kot iste, torej pojem z enako stopnjo grobosti. Le v dveh primerih – *kanibalizem* in *mučenje* – je opis v doublespeaku toliko zakrit, da so ga prepoznali kot drugačnega.

Za vse anketirance je značilno, da obstajata dva pojma, opisana v doublespeaku in v osnovnem govoru, ki sta v doublespeaku toliko vsebinsko smiselno oddaljena in besedno zavita, da nista bila prepoznana kot ista oziroma iste stopnje grobosti. To sta pojma *kanibalizem* in *mučenje*.

Tretja hipoteza je ovržena. Rezultati kažejo, da sta v parih razvrščeni po dve in dve starostni skupini, za kateri je značilno, da njihovi člani bistveno drugače prepoznavajo zavajajoči opis v doublespeaku.

5.4 Hipoteza 4: Poznavanje pomena in razumevanje pojma doublespeak preprečuje zavajanje

V anketnem vprašalniku sem anketirancem postavili vprašanje: »Ali ste že slišali za izraz doublespeak oziroma grobo poslovenjeno dvojni govor?« V naslednjem koraku sem tiste, ki so odgovorili pritrdilno, vprašal, ali vedo, kaj to pomeni, in jih prosil, da na kratko opišejo, kaj doublespeak pomeni. Tako sem dobili 4 skupine anketirancev glede na poznavanje pojma doublespeak:

- skupina, ki še ni slišala za ta izraz,
- skupina, ki ni bila prepričana, ali je že slišala ta izraz,
- skupina, ki je že slišala za ta izraz, deli pa se na dve podskupini:
 - tisti, ki izraz pravilno razumejo – ki so ga smiselno pravilno opisali, in
 - tisti, ki bistva doublespeaka ne poznajo ali pa so ga napačno interpretirali.

Za vse skupine sem poiskal stopnjo povezanosti ocen posameznikov med opisom pojmov v doublespeaku in osnovnem govoru (r).

Vsaki izmed skupin sem izračunal povprečno vrednost korelacijskih koeficientov. Da sem lahko ugotovil, v kolikšni meri se skupine razlikujejo, sem uporabil t-test pomembnosti razlik med korelacijskimi koeficienti.

Tabela 8: Stopnje povezanosti skupin glede na poznavanje pojma doublespeak

	smrt	brezp.	umor	bomb.	vbodna r.	odp.	usmrt.	zasvoj.	mafijec	mučenje	kanib.	5%	1%
Poznavanje	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	referenčne	P-vred.
DA	0,482	0,695	0,549	0,331	0,359	0,591	0,100	0,573	0,138	0,172	0,180	0,325	0,418
NE	0,450	0,621	0,435	0,381	0,344	0,299	0,401	0,367	0,174	0,102	0,131	0,166	0,218
NESIGUREN	0,593	0,433	0,396	0,379	0,396	0,379	0,167	0,441	0,226	-0,067	0,206	0,263	0,315
Skupni r	0,485	0,583	0,444	0,367	0,358	0,363	0,307	0,415	0,187	0,075	0,164	0,126	0,156
Poznajo doublespeak in ga:													
Ne razumejo	0,473	0,695	0,764	0,539	0,492	0,594	0,396	0,422	0,284	0,143	0,191	0,404	0,515
Razumejo	0,531	0,721	0,478	0,163	0,224	0,579	-0,111	0,76	-0,049	0,215	0,182	0,497	0,623
	nizka povezanost		šibka povezanost, zanesljivost 5-% nivo										
			šibka povezanost, zanesljivost 1-% nivo										

Glede poznavanja pojma doublespeak sem poiskal stopnjo povezanosti med doublespeakom in osnovnim govorom za skupine anketirancev, ki so odgovorili, da poznajo doublespeak, med tistimi, ki ga ne poznajo, in tistimi, ki niso bili prepričani.

Smrt, brezposelnost, umor, odpustitev in zasvojenost ne predstavljajo razlik v povezanosti (zaznavi stopnje grobosti) doublespeaka in osnovnega govora (vse dosegajo stopnjo zaupanja 0,01), kar najverjetneje nakazuje na slabšo obliko zavajanja v doublespeaku.

Bombardiranje in *vbodna rana* kažeta skoraj podoben izid, samo skupina, ki pozna doublespeak, ju ocenjuje tako, da je povezanost malenkost manj zanesljiva. Razlog za to je najverjetneje poznavanje doublespeaka.

Mučenje in *kanibalizem* ter delno *mafijec* in *usmrtitev* so pojmi, ki v doublespeaku dokaj dobro oziroma precej dobro zavajajo. Struktura in oblika doublespeaka za te pojme je dobro oblikovana in ustreza namenu. Pri *usmrtitvi* in *mafijcu* izstopa zavajanje le v skupini, ki ne pozna doublespeaka, zato je tu povezava zaznana. Pri obeh pojmi je povezanost v skupini negotovih anketirancev spet višja, kar dokazuje njihovo oceno, da niso prepričani o poznavanju doublespeaka.

Ob pregledu stopnje povezanosti med doublespeakom in osnovnim govorom za vseh 11 parov lahko ugotovimo, da lahko stopnje zavajanja razvrstimo v tri skupine glede na višino korelacijskega koeficienta:

- visoko zavajajoča skupina parov, pri katerih so izračunani korelacijski koeficienti v vrednostih od 0,075 do 0,187. To so pari: *mučenje*, *kanibalizem* in *mafijec*;
- srednje zavajajoča skupina parov, pri katerih so izračunani koeficienti v vrednostih od 0,307 do 0,367. To so pari: *bombardiranje*, *vbodna rana*, *odpustitev* in *usmrtitev*;
- slabo zavajajoča skupina parov, pri katerih so izračunani koeficienti v vrednostih od 0,415 do 0,583. To so pari: *smrt*, *brezposelnost*, *umor* in *zasvojenost*.

DOUBLESPEAK – Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

Za razumevanje tako razvrščenih pojmov osnovnega govora si še enkrat podrobno oglejmo opise v doublespeaku za vsako od treh skupin glede na stopnjo zavajanja:

1. skupina:

- mučenje drugačen način pridobivanja informacij
- kanibalizem prehajanje mišičnih celic med pripadniki iste vrste
- mafijec svetovalec za upravljanje z nesnago

2. skupina:

- bombardiranje uravnavanje tarče
- vbodna rana luknja umetnega nastanka, ki povezuje podkožje z zunanjim svetom
- odpustitev zmanjšanje števila delavcev
- usmrtitev vzgojno predčasno končanje obstoja druge osebe

3. skupina:

- smrt konec tostranskega dela življenja
- brezposelnost prisilno obdobje brez delovnega mesta
- umor predčasno končanje obstoja drugega
- zasvojenost premoč nad lastno voljo

Kot izhaja iz opisa doublespeaka, se skupine razlikujejo po tem, kako blizu je doublespeak pojmu v osnovnem govoru. Ugotavljam, da predstavlja opis pojmov prve skupine v doublespeaku pomensko zelo oddaljeno sliko od pojma v osnovnem govoru. Le stežka lahko najdem njuno povezavo. V tretji skupini so večinoma opisi v doublespeaku skoraj kot definicije pojmov v osnovnem govoru.

Ugotavljam, da je za stopnjo zavajanja v doublespeaku bistvena definicija. Kadar hočemo močno zavajati, moramo izbrati opise v doublespeaku tako, da bodo pomensko čim bolj oddaljeni od pojma, ki ga uporabljamo v osnovnem govoru.

Od 37 oseb, ki so navedle, da poznajo doublespeak, jih je le 15 po njihovih opisih dojelo pravi pomen doublespeaka. Zanimalo me je, v kakšni meri se med njimi povezujejo rezultati ocen pojmov v doublespeaku in osnovnem govoru. Ta rezultat bo pokazal tudi, ali ljudje, ki so navedli, da razumejo doublespeak, in so tudi ustrezno opisali, kaj jim predstavlja, tudi dejansko tako razumejo doublespeak. To sem preveril s korelacijskimi koeficienti, ki morajo večinoma biti statistično pomembni, da bodo tezo potrdili. Tabela 9 kaže rezultate stopnje povezanosti.

DOUBLESPEAK – Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

Tabela 9: Vrednosti r oseb, ki vedo, kaj je doublespeak

smrt	brezposelnost	umor	bombardiranje	vbodna rana	odpustitev	usmrnitev	zasvojenost	mafijec	mučenje	kanibalizem
0,531	0,721	0,478	0,163	0,224	0,579	-0,111	0,76	-0,049	0,215	0,182

Dejstvo je, da te osebe dejansko slabo razumejo pomen doublespeaka, saj je kar pri 7 pojmih korelacija med doublespeakom in osnovnim govorom statistično nepomembna (od tega pri dveh celo negativna), kar pomeni, da med pojmom v osnovnem govoru in opisom v doublespeaku ni zanesljive povezave oziroma da oba opisa v paru osebam ne predstavljata enake stopnje grobosti. Iz tega lahko posledično sklepam, da jim ne predstavljata istega pojma. Izmed ostalih štirih pa je pri dveh pojmih (*smrt* in *odpustitev*) korelacija komajda statistično pomembna (stopnja rizika komaj 5 %), pri dveh pa je statistično pomembna z 1-% tveganjem napovedi rezultata (*brezposelnost* in *zasvojenost*). Podroben ogled definicije teh štirih pojmov pokaže, da so trije iz tretje skupine, ki ima v doublespeaku slabo zavajajočo definicijo, *odpustitev* pa je iz druge skupine, v kateri se najbolj približa definicijam na nivoju tretje skupine.

Poleg skupine, ki je izrazila poznavanje doublespeaka, me je zanimala tudi primerjava s skupino tistih, ki so dejali, da so že slišali za pojem doublespeak, vendar ga ne poznajo oziroma menijo, da je to nekaj drugega. Tako sem poiskal tudi stopnje povezanosti pojmov v obeh oblikah za to skupino. Rezultate prikazuje Tabela 10.

Tabela 10: Vrednosti r oseb, ki ne vedo, kaj je doublespeak, a so zanj že slišale

smrt	brezposelnost	umor	bombardiranje	vbodna rana	odpustitev	usmrnitev	zasvojenost	mafijec	mučenje	kanibalizem
0,473	0,695	0,764	0,539	0,492	0,594	0,396	0,422	0,284	0,143	0,164

Korelacijski koeficienti se precej približujejo rezultatom celotne skupine, zajete v raziskavo.

DOUBLESPEAK – Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

Primerjava rezultatov stopnje povezanosti v doublespeaku in osnovnem govoru za posamezne pojme v skupini anketirancev, ki so izjavili, da so že slišali za doublespeak, a pomena niso ovrednotili, z rezultati tistih, ki so izjavili, da poznajo doublespeak, in so ga tudi pravilno razumeli, nam odkriva:

- da skupina, ki ne razume pomena doublespeaka, čeprav je že slišala zanj, prikazuje precej višje korelacije med oceno istega pojma v doublespeaku in osnovnem govoru;
- da kar sedem pojmov nakazuje statistično pomembno stopnjo povezanosti, od tega trije na nivoju 5-% stopnje zanesljivosti, na zanesljivejšem nivoju (1 %) pa kar štirje pojmi;
- da je razlika obeh skupin anketirancev, ki so izjavili, da so že slišali za doublespeak, pokazala, da ga tisti, ki so pravilno opisali značilnosti doublespeaka, na praktičnih primerih prav nič bolje ne prepoznajo kot tisti, ki ga niso.

Iz tega lahko izpeljemo, da samo poznavanje definicije doublespeaka v vsakdanjem življenju ne pripomore k temu, da nas avtorji doublespeaka ne bi zavedli in nas »peljali žejne čez vodo«.

Za primerjavo vseh štirih skupin glede poznavanja pojma doublespeak sem izračunal povprečne vrednosti korelacijskih koeficientov celotne skupine, skupine tistih, ki doublespeaka ne razumejo oziroma ne poznajo tega izraza, skupine, ki je izjavila, da je za doublespeak že slišala, vendar ne vedo, kaj to je, in skupne tistih, ki poznajo izraz doublespeak in ga tudi pravilno opišejo. Rezultati so navedeni v Tabeli 11.

Tabela 11: Vrednosti r vseh skupin

	r
Celotna skupina	0,341
Ne poznajo izraza doublespeak	0,337
Poznajo izraz, a ga ne razumejo	0,454
Poznajo izraz in ga razumejo	0,336

Vse povprečne vrednosti skupin anketirancev glede predhodnega poznavanja izraza doublespeak dosegajo vrednosti nekje na meji šibke in pomembne stopnje povezanosti. Odstopa le skupina, ki je že predhodno slišala za doublespeak, vendar niso poznali pravega pomena. Kljub ugotovitvi po hitri oceni, da ni bistvenih razlik v stopnji povezanosti, sem preveril pomembnost razlik vrednosti korelacijskih koeficientov, ki so prikazani v Tabeli 12. V tabeli so navedene vrednosti t-testov pomembnosti razlik korelacijskih koeficientov med posameznimi skupinami glede predhodnega poznavanja doublespeaka.

Tabela 12: Vrednosti t-testov vseh skupin

	Ne poznajo	Poznajo, a ne razumejo	Poznajo in razumejo
Vsi	0,044	-0,568	0,01
	Ne poznajo	-0,581	-0,003
		Poznajo, a ne razumejo	-0,374

Najmanjša mejna vrednost t-testa za navedene skupine (mejne vrednosti t-testov so odvisne od razlike obeh r-vrednosti in od števila oseb) je 2,34 na nivoju 5-% rizika. Ker so vse izračunane vrednosti t-testov krepko pod mejnimi vrednostmi, lahko zaključim, da z vidika posameznih skupin ni razlik v stopnji razumevanja pojmov v obeh oblikah zapisa. Je pa dejstvo, da med vsemi pojmi, izpisanimi v doublespeaku in osnovnem govoru, izstopajo štirje, za katere lahko skozi vso analizo ugotavljamo, da je njihov opis v doublespeaku tako dobro zavajajoč, da je kar stalnica, da jih anketiranci niso prepoznali kot eno. To so: *usmrtitev*, *mafijec*, *mučenje* in *kanibalizem*. To sem ugotovil tudi pri preverjanju 4. hipoteze, s čimer sem tudi dokazal, da **četrta hipoteza ne drži**.

6 Izvlečki

Analiza doublespeaka, kot je bila zastavljena v tej nalogi, je pokazala, da je pojav tega načina govora precej kompleksen in je kot tak pomemben ali celo včasih odločilen pri urejanju in vodenju naših življenjskih dogodkov.

6.1 Hipoteza 1: Doublespeak zavaja ljudi v nerazumevanje ali nasprotno razumevanje pojma v osnovnem govoru

- *Hipoteza le delno drži, delno ne drži.*

Med opisi pojmov v doublespeaku in osnovnem govoru za posamezne pojme sem ugotovil, da ni enotnega pravila glede zavajanja. Ugotovljene so tri skupine glede na stopnjo zavajanja: prva, ki precej močno zavaja, druga, ki zavaja na srednjem nivoju, in tretja, ki zelo slabo zavaja. Prva skupina (tista, ki precej močno zavaja) to hipotezo statistično pomembno potrjuje. Tretja skupina (tista, ki slabo zavaja) pa statistično zavrača hipotezo.

6.2 Hipoteza 2: Doublespeak zavaja bolj, dlje kot je opis v doublespeaku pomensko oddaljen od opisa v osnovnem govoru

- *Hipoteza je potrjena.*

Tri skupine pojmov, ki so v doublespeaku po pomenu različno daleč od opisa pojma v osnovnem govoru, se med seboj glede zavajanja v doublespeaku pomembno medsebojno razlikujejo. Vsaka od teh skupin je po stopnji zavajanja znotraj skupine homogena.

6.3 Hipoteza 3: Doublespeak zavaja ljudi ne glede na starost

- *Hipoteza le delno drži.*

Starejši od 36 let so se pustili zavesti v več kot polovici parov opisov v doublespeaku. Ta del populacije torej potrjuje hipotezo. Populacija od 16 do 25 let (76,8 %) pa je v večini (9 od 11 parov) prepoznala isto stopnjo grobosti v opisu osnovnega govora in doublespeaka. Ta del populacije hipotezo zavrača.

6.4 Hipoteza 4: Poznavanje pomena in razumevanje pojma doublespeak preprečuje zavajanje

- *Hipoteza ne drži.*

Rezultati so pokazali, da se prepoznave opisov med doublespeakom in osnovnim govorom za iste pojme za ljudi, ki so že slišali zanj, bistveno ne razlikujejo od tistih, ki pojma ne poznajo. Tudi znotraj tistih, ki so že slišali za doublespeak, se skupina, ki je znala pravilno razložiti pomen doublespeak – torej ga razumejo –, ne razlikuje od tistih, ki niso razumeli pomena doublespeak, niti od tistih, ki niso pojma doublespeak nikoli slišali. Torej nas tudi poznavanje bistva doublespeaka ne obvaruje pred zavajanjem.

7 Zaključki

Očitno je, da doublespeak oziroma zavajanje v govoru v pisni ali ustni obliki izražanja misli predstavlja večinoma zavestno zavajanje z namenom doseganja določenega cilja, ki praviloma prinaša koristi za tistega ali tisto skupino, ki misel izraža. Moja raziskava je pokazala nekaj značilnosti:

1. Ne obstaja enoten model ali oblika zavajanja z doublespeakom.
2. Dejstvo je, da najbolj zavajajo opisi, ki so sestavljeni iz besed, ki nimajo veliko pomensko skupnega s pojmom v osnovnem govoru (v raziskavi: *mafija*, *mučenje* in *kanibalizem*).
3. Poznavanje, pravilno razumevanje in interpretiranje pojma doublespeak ne pripomore k odkritju zavajanja, še posebej ne pri smiselno in pomensko oddaljenih opisih v doublespeaku.
4. Starost anketiranih ne vpliva sistematično na stopnjo zavajanja v doublespeaku (v našem primeru odstopata le pojma *kanibalizem* in *mučenje*).

Doublespeak oziroma dvojni govor je toliko značilen, kolikor je njegov opis v doublespeaku bolj pomensko in smiselno oddaljen od pojma v osnovnem govoru. Kot takšen je zelo pogosto uporabljan v dejavnostih, v katerih določena skupina ali organizacija želi prikriti vplivati na stališča posameznikov in s tem pridobiti določene koristi od večine običajnih ljudi, saj jim na tak način zamaskira osnovni, nepriljubljen namen. Najpogosteje se to uporablja v marketingu in v političnih dejavnostih.

Ljudje moramo biti posebej pozorni, kadar naletimo v zapisani ali govorjeni misli na besedo ali besedno zvezo, ki rahlo nelogično nadomesti preprost pojem. Takrat je najbolje, da razmislimo in analiziramo, kaj bi lahko pomenil. Nasploh pa je treba natančno in pozorno spremljati povedi ter jih smiselno preverjati in interpretirati.

Usmeritev za nadaljnje raziskovanje doublespeaka: Dobro bi bilo ugotoviti, kako drugi, neodvisni zunanji faktorji vplivajo na uspešnost zavajanja (na primer spol, izobrazba, interes za literaturo, socialni status).

Prav tako bi bilo dobro anketo razširiti oziroma jo izvesti med večjim delom populacije, tako da bi bil vsak razred številčno zadosten in posledično reprezentativen, saj lahko le tako pridemo do resničnih rezultatov.

Seznam literature

1. **Možina, Tanja, in drugi.** METODA ANKETIRANJA. *MOZAIK KAKOVOSTI*. [Elektronski] [Navedeno: 18. 2 2022.] <https://mozaik.acs.si/kazalnik/metoda-anketiranja>.
2. **Inštitut Frana Ramovša.** Dvouvje. *fran.si*. [Elektronski] [Navedeno: 1. 2 2022.] <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=dvouvje&All=dvouvje&FilteredDictionaryIds=133>.
3. —. Evfemizem. *fran.si*. [Elektronski] [Navedeno: 1. 2 2022.] <https://fran.si/iskanje?Query=evfemizem>.
4. **Raič, Martin.** Valjhun. *Spletišče FMF UL*. [Elektronski] 29. 4 2019. [Navedeno: 18. 2 2022.] <http://valjhun.fmf.uni-lj.si/~raicm/Poucevanje/BPSt/Statistika.pdf>.
5. **Inštitut Frana Ramovša.** Novorek. *fran.si*. [Elektronski] [Navedeno: 1. 2 2022.] https://fran.si/131/snb-slovar-novejsega-besedja/3622229/T4MVC_System_Web_Mvc_ActionResult.
6. **Oman, Špela.** t-test. *BenSTAT*. [Elektronski] [Navedeno: 18. 2 2022.] <https://www.benstat.si/blog/t-test/>.
7. **Petz, Boris.** *Osnovne statističke metode za nematematičare*. Jastrebarsko : Naklada Slap, 1997.
8. **Meriam-Webster.** Merriam-Webster. *doublespeak*. [Elektronski] 26. 2 2021. Vzeto s spletnega slovarja. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/doublespeak?src=search-dict-hed>.
9. **WojPob.** Nineteen Eighty-Four. *Wikipedia, prosta enciklopedija*. [Elektronski] 24. 1 2003. [Navedeno: 1. 3 2021.] https://en.wikipedia.org/wiki/Nineteen_Eighty-Four.
10. **Lowry, R.** Newspeak. *Wikipedia, prosta enciklopedija*. [Elektronski] 12. 8 2003. [Navedeno: 7. 3 2021.] <https://en.wikipedia.org/wiki/Newspeak>.
11. **Lutz, William D.** *Doublespeak*. New York : Ig Publishing, 1989. 978-1632460172.

Priloga 1: Anketni vprašalnik o poznavanju doublespeaka

Uvod

Pozdravljeni. Ime mi je Martin Matvoz in sem dijak 3. letnika I. gimnazije v Celju. Pri predmetu sociologija ustvarjam seminarsko nalogo z naslovom Doublespeak ali kako skoraj neopazno zavajati množice. Vesel bi bil, če bi si vzeli okoli 10 minut in odgovorili na naslednja vprašanja.

Vprašanje 1

Ali ste že slišali za izraz doublespeak oz. grobo poslovenjeno *dvojni govor*?

- Da
- Ne
- Nisem prepričan

Vprašanje 2

Če ste pri prejšnjem vprašanju izbrali da, ali veste, kaj ta izraz pomeni?

- Da
- Ne

Vprašanje 3

Če ste pri prejšnjem vprašanju izbrali da, kaj ta izraz pomeni?

Vpišite Vaš odgovor

Vežno besedilo

Na naslednji strani se Vam bodo v tabeli izpisale besede oz. besedne zveze. Prosim, izberite do katere mere se Vam zdi beseda oz. besedna zveza "groba". Pri tem pomeni **zelo groba** takšno besedo oz. besedno zvezo, ki bi jo uporabili med zagretim preprirom in **ni groba** takšno besedo oz. besedno zvezo, ki bi jo lahko izrekli otroku med pripovedovanjem pravljice.

Vprašanje 4

	Ni grobo	Rahlo grobo	Dokaj grobo	Grobo	Zelo grobo
Avtomobil	☐	☐	☐	☐	☐
Zmanjšanje števila delavcev	☐	☐	☐	☐	☐
Prehajanje mišičnih celic med pripadniki iste vrste	☐	☐	☐	☐	☐
Smrt	☐	☐	☐	☐	☐
Brezposelnost	☐	☐	☐	☐	☐

DOUBLESPEAK – Pritajen tip govora, ki laže, a govori resnico

Konec tostranskega dela življenja	☐	☐	☐	☐	☐
Slika	☐	☐	☐	☐	☐
Premoč nad lastno voljo	☐	☐	☐	☐	☐
Umor	☐	☐	☐	☐	☐
Luknja umetnega nastanka, ki povezuje podkožje z zunanjim svetom	☐	☐	☐	☐	☐
Drugačen način pridobivanja informacij	☐	☐	☐	☐	☐
Bombardiranje	☐	☐	☐	☐	☐
Svetovalec za upravljanje z nesnago	☐	☐	☐	☐	☐
Predčasno končanje obstoja drugega	☐	☐	☐	☐	☐
Vbodna rana	☐	☐	☐	☐	☐
Odpustitev	☐	☐	☐	☐	☐
Omara	☐	☐	☐	☐	☐
Vzgojno predčasno končanje obstoja druge osebe	☐	☐	☐	☐	☐
Usmrtitev	☐	☐	☐	☐	☐
Uravnavanje tarče	☐	☐	☐	☐	☐
Prisilno obdobje brez delovnega mesta	☐	☐	☐	☐	☐
Mučenje	☐	☐	☐	☐	☐
Kanibalizem	☐	☐	☐	☐	☐
Zavesa	☐	☐	☐	☐	☐
Mafijec	☐	☐	☐	☐	☐
Zasvojenost	☐	☐	☐	☐	☐

Vezno besedilo

Na naslednji strani se Vam bodo izpisale besedne zveze. Prosim, označite tiste, za katere se Vam zdi, da ste jih že slišali oz. so bile uporabljene v imenu ali opisu izdelka, ki ste ga kupili.

Vprašanje 5

	Sem že slišal/a	Ne vem	Še nisem slišal/a
Nektar agave	☐	☐	☐
Rjavi sladkor	☐	☐	☐
Sladni sirup	☐	☐	☐
Trsni sirup	☐	☐	☐
Karamela	☐	☐	☐
Koruzno sladilo	☐	☐	☐
Kristalinična fruktoza	☐	☐	☐
D-riboza	☐	☐	☐
Dekstrin	☐	☐	☐
Fruktoza	☐	☐	☐
Izoglukoza	☐	☐	☐
Slad	☐	☐	☐
Maltoza	☐	☐	☐
Namizni sladkor	☐	☐	☐
Maltodekstrin	☐	☐	☐

Vezno besedilo

Pred koncem pa še dve vprašanji na temo sladkorjev v prehrani. Pri prvem vprašanju vpišite število, pri drugem pa označite da ali ne.

Vprašanje 6

Koliko različnih imen za ožjo skupino sladkorjev (okoli 5 različnih polimerov) mislite, da obstaja in se aktivno uporablja v prehranski industriji?

(min 5)

Vprašanje 7

Ali lahko proizvajalec na etiketo izdelka doda napis brez sladkorjev, ampak ob tem izdelek vseeno vsebuje sladkor?

- Da
- Ne
- Ne vem

Vprašanje 8

Še zadnje vprašanje. V katero starostno kategorijo spadate?

- Pod 15 let
- 16 do 18 let
- 19 do 25 let
- 26 do 35 let
- 36 do 50 let
- Nad 50 let

Zaključek

Odgovorili ste na vsa vprašanja v tej anketi. Hvala za sodelovanje.

Priloga 2: Izjava mentorja

IZJAVA*

Mentor EDVARD MATVOR U.D.P.V. skladu z 20. členom Pravilnika o organizaciji mladinske raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljam, da je v raziskovalni nalogi z naslovom DOUBLESPEAK, katere avtorica je/so MARTIN MATVOR:

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu,
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,
- da smo seznanjeni z razpisni pogoji projekta Mladi za Celje.

Celje, _____

žig šole

Podpis mentorja

Podpis odgovorne osebe

*

POJASNILO

V skladu z 20. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje je potrebno podpisano izjavo mentorja (-ice) in odgovorne osebe šole vključiti v izvod za knjižnico, dovoljenje za objavo avtorja (-ice) fotografskega gradiva, katerega ni avtor (-ica) raziskovalne naloge, pa hrani šola v svojem arhivu.